

euskara ikasten ari garenon aldizkaria

HABE

147. zenb.

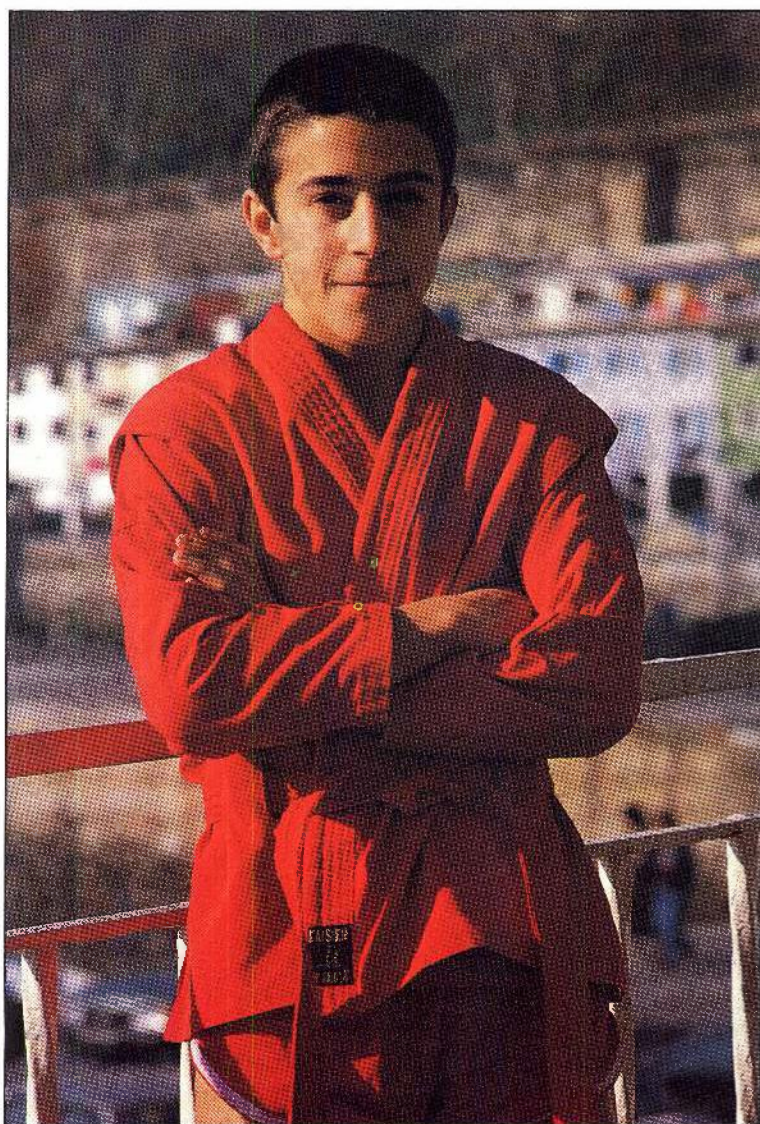
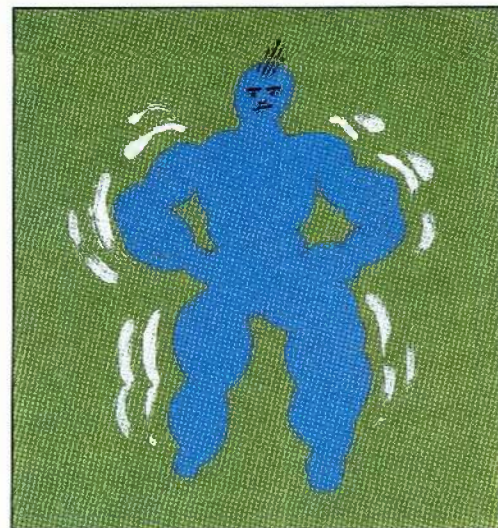
1989.eko otsailaren 15ekoa

230 pta. (B.E.Z. barne)

ERREFUXIATU ETA ASILATUAK: ATZERRITAR ZOKORATUAK

Kike Amonarriz, arpa jotzea arras beharrezko
Zazpi bizilagun hamabi metro karratutan

GORKA SAGASTUME

Argazkia: 3 HEREDIA

② Gorka Sagastume Donostiako Alde Zaharrean jaio zen orain dela hamasei urte.

Txikitan piztu zitzaion judorako afizioa, baina, duela bi urte sanboa egiten hasi zen. Kirola honetan **primerako** markak egin ditu: "Euskadiko txapela irabazi dut eta Montrealeko mundu-txapelketan laugarren geratu naiz".

Sanbolari gehienak judotik etorri dira. Alde gutxi bait dago batetik bestera. **Araudia** ere **ezer gutxi** aldatzen da.

Gorkak eta beste sanbolari gazteek ez dute esperantzarik falta, Euskadiko Sanbo Federakuntza sortu berria dela kontutan harturik: "**Oraindik orain** osatu dugu federakuntza. Hemendik aurrera guk eta gure atzetik datozenek sanboa **lantze-ko aukera** hobea izango dugu".

Julen Ildarreta du entrenatzaile: "Gorka bezain gazteak diren sanbolari gutxi daude. Gorka gazteen kategorian aritzen da, hau da, hogeitabat urtetik beherrakoen artean. Aurtengo txapelketetan kategoria guztietan, bai gazte eta zaharretan, Euskadiko txapelkun gertatu da. Berak irabazi duenez, berea da postua".

Badaki sanboan **etorkizun** handia duela eta, horregatik, datorren urteko munduko txapelketan **dominaren** bat lortzeko esperantza dauka.

"Sanboaz gain, judoa dut afiziorik **gogokoena**, baina egurren lantzea ere gustatzen zait. Horregatik L. H.-n egurraren inguruko ikasketak **burutzen** ari naiz".

PRIMERAKO.—Oso on, bikaina.
ALDE.—Diferentzia, desberdintasuna.
ARAUDI.—Normativa.
EZER GUTXI.—Oso gutxi.
ORAINDIK ORAIN.—Orain dela gutxi, denbora asko ez dela.

LANDU.—Cultivar.
AUKERA.—Egokiera, parada.
ETORKIZUN.—Porvenir.
DOMINA.—Medalla.
GOGOKO.—Gustukoa, atsegina.
BURUTU.—Egin.
L. H..—Lanbide Heziketa. Formación Profesional.

HAUXE DUGU

8

KIKE AMONARRIZ,
ARPA JOTZEA
ARRAS BEHARREZKO

Aspalditik ari da Tolosako Udaletxeko Euskara Zerbitzuan gure hizkuntza indartzen. Ikusi orduko ezagun du Kikek tipo pikaroa izan behar duela. Txiste-kontatzailea da, edo nahi baduzue, arpajotzailea.

18

ERREFUXIATU ETA ASILATUAK:
ATZERRITAR ZOKORATUAK

Jende asko dabil bere sorterria utzi eta beste batean etorkizun ederragoaren bila. Euskal Herrira ere iritsi dira, eta ez da erraza etorkizun hori eskuratzea. Eta geroz eta gehiago datoz.

Oraindik ere bada txabolan "bizi" denik. Txaboletako bizilagunak gizarte honetako azken mailan daude. Beren sorterriko miseria gorritik ihesi etorri dira eta gure gizartekoa ezagutu dute.

21

ZAZPI BIZILAGUN HAMABI
METRO KARRATUTAN

Fondueak zer diren gauza jakina da. Entzun, behinik behin, guztiok entzun dugu. Dastatu, ordea, gutxi batzuek bakarrik izan dute aukera hori.

26

FONDUE, MAHAIAN
JATENAREKIN JOLASEAN

4	BAI HORIXE
30	"ARRASATE PRESS": AURRERA EGITEKO PREST
36	"ZOKOMIRAN": IMANOL URBIETA

HADE

HABE, Euskara ikasten ari garenon aldizkari mailakatua.
ARGITARATZAILEA:
Helduen Alfabetatze eta Berreuskalduntzerako Erakundea.
© Autonomi Elkargoko Administrazio Orokorra. HABE.
Idazketa Batzordea:
Iñaki Ugalde
Pello Esnal
Gurutx Larrañaga
Boni Urkizu

Zuzendaria: Alex Mungia
Erredakzioa:
Asis Eizmendi
Ion Imanol Iturrioz
Eskarne Lopetegi
Marraskigilea: Enrike Larrarte
Tel.: (943) 42 91 20
Moldaketa eta eraketa:
GESTINGRAF
C.º de Ibarsusi, 3
48004 BILBO
Legezko Gordailua:
BI-2251/81
ISSN: 0212-6788

1. Jantzidendan

Ordena las frases de tal manera que completen un diálogo entre un comerciante (dendaria) y un cliente (bezeroa).

DENDARIA:

- + BA... KOLORE HORRETAN EZ DUT BESTERIK.
- + KAIXO. ZER NAHI DUZU?
- + NOLAKOA?
- + JANTZI ALKANDORA HAU.
- + NOLAKOAK NAHI DITUZU. HONELAKOAK?
- + URDIN HAUEK ZURE NEURRIKOAK DIRA.

BEZEROA:

- HORRELAKOA.
- HAU OSO ESTUA DUT.
- PRAKAK NAHI DITUT.
- ORDUAN, PRAKAK BESTERIK EZ.
- EDERKI. ALKANDORA BAT ERE NAHI DUT.
- EZ, HORRELAKOAK EZ. ZABALAK.

Dendaria.— KAIXO. ZER NAHI DUZU?

Bezeroa.—

Den.—

Bez.—

Den.—

Bez.—

Den.—

Bez.—

Den.—

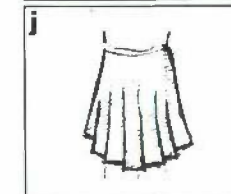
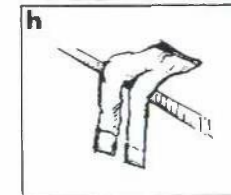
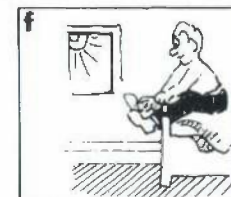
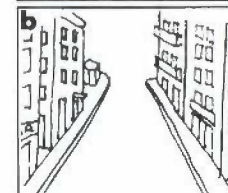
Bez.—

Den.—

Bez.—

2. Hiztegia

Haz corresponder cada palabra con su imagen

1. Lotu
2. Lodía
3. Kale estua
4. Kale zabala
5. Gona
6. Alkandora
7. Jantzi
8. Erantzi
9. Prakak
10. Zain egon

3. Nolako alkandora?

Señala la traducción adecuada.

- Quiero una camisa como aquella.
 - Honelako alkandora nahi dut.
 - Horrelako alkandora nahi dut.
 - Halako alkandora nahi dut.
- No tenemos de ese tipo.
 - Ez dugu honelakorik.
 - Ez dugu horrelakorik.
 - Ez dugu halakorik.
- De este tipo han vendido muchas.
 - Honelakoak asko saldu dituzte.
 - Horrelakoak asko saldu dituzte.
 - Halakoak asko saldu dituzte.
- Yo no he dicho nada de eso.
 - Nik ez dut honelakorik esan.
 - Nik ez dut horrelakorik esan.
 - Nik ez dut halakorik esan.
- Nuestras flores son como aquellas.
 - Gure loreak honelakoak dira.
 - Gure loreak horrelakoak dira.
 - Gure loreak halakoak dira.

4. Auskalo ! Completa la viñeta

5. Istorioa Completa las frases del diálogo

Mod.- KAIXO.
Lag.- KAIXO.
Mod.- RODOLFO ETORRI DA?
Lag.- BAI, _____.
Rod.- BADA GARAIA! HARTU... ALDATU ARROPA ZAHAR HORIEK.
Rod.- MAKINAK _____?
Lag.- ZEIN NAHI DUZU?
Rod.- HORI, MESEDEZ.
Mod.- AUKERATU DUZU?
Rod.- BAI. JANTZI HAUEK.
Mod.- _____ GABE?
Rod.- JANTZI HAU.
Mod.- _____ HORI _____
Rod.- TIRA... EZ DAGO GAIZKI.
Rod.- ... HURBILDU PIXKA BAT. BEGIRATU HONA. HORRELA... OSO ONGI.
Rod.- ITXOIN... ERANTZI GONA HORI. PRAKA BATZU, ALBERTO.
Lag.- _____?
Rod.- EZ. HORRELA KOAK EZ. ZABALAK.
Lag.- HAUEK?
Rod.- BAI. NAHIAGO DITUT _____
Rod.- ALDATU KARRETEA, ETA EKARRI BESTE MAKI-NABAT.

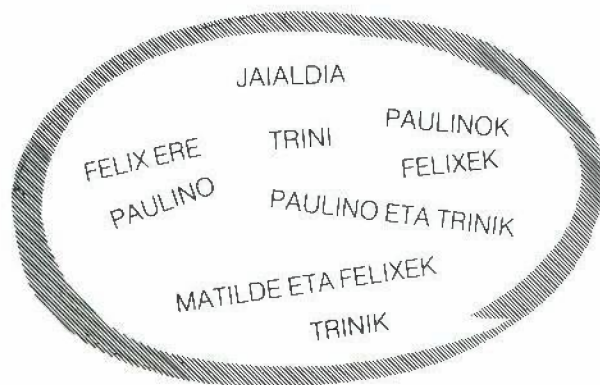
Lag.- HAU ONGI DAGO.
Rod.- BAI EDERKI.
Rod.- _____?
Mod.- BAI. PREST NAGO.
Rod.- JAITSI, JAITSI, HORRELA... LURREAN ESERI. BURU HORI ATZERA, POLIKI. HURBILDU PIXKA BAT...
Rod.- EGON PIXKA BATEAN... TXAMARRA BAT, MESEDEZ!
Rod.- NAHI DUZU?
Mod.- BAI. PIXKA BAT.
Rod.- EZ..., EZ... EZ DA HORI.
Rod.- _____ HOBETO IRUDITZEN ZAIT. ALBERTO ALKANDORA BAT, MESEDEZ.
Mod.- BERRIZ _____ BEHAR _____?
Rod.- ALKANDORA BAKARRIK...
Rod.- ...HORRELA HOBETO ZAUDE.
Mod.- ESKERRAK!
Rod.- BOTA ILE HORI ATZERA. EGON HORI. BEGIRATU HONA. ONGI, OSO ONGI... SOINEKO BAT.
Lag.- _____?
Rod.- EZ. HORRELA KOA EZ. ILUNA.
Rod.- PRIMERAN. ZORAGARRIA, ZORAGARRIA!

1. Jaialdira

Haz corresponder los sujetos a cada una de las frases, según lo que has visto en la T.V.

- 1 _____ ZAZPIETARAKO LA FLORIDAKO ERLOJUAN EGONGO DA.
- 2 _____ BIHARKO UTZIKO DITU LANAK.
- 3 _____ DISKODENDARA JOANGO DA TXARTELEN BILA.
- 4 _____ JOANGO DA DISKODENDARA.
- 5 _____ JASOKO DITU TXARTELAK.
- 6 _____ EZ DITU TXARTELAK JASOKO.
- 7 _____ EZ DUTE JAIALDIA IKUSIKO.
- 8 _____ ORDAINDU GABE IKUSIKO DUTE JAIALDIA.
- 9 _____ HAMAIKETARAKO AMAITUKO DA.

PAULINO

TRINI

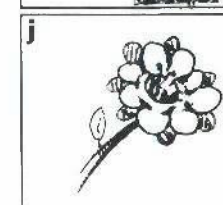
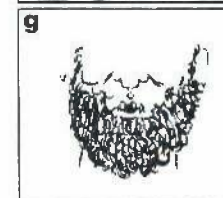
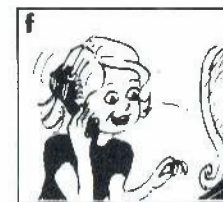
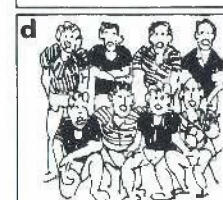
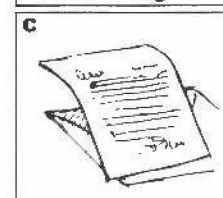
MATILDE

FELIX

2. Hiztegia

Haz corresponder cada palabra con su imagen

1. Eskutitza
2. Lorea
3. Bizarra
4. Futböl-taldea
5. Aberatsa
6. Orraztu
7. Txistua jo
8. Jaialdia
9. Txirrira
10. Aspertu

3. Joango naiz Jango dut

Patxi pregunta a Martín sobre el plan que tiene para mañana, sábado. Martín responderá según los apuntes de su agenda.

8½	ESNATU	2½	BAZKARIA
9	FRONTOIA		JATETXEAN
10	GOSARIA	4	MUS-PARTIDA
11	ETXEKO LANAK	7½	ZINEA
1	LAGUNAK	10	AFARIA ETA GAUPASA
	BARRENKALEN		

4. Auskalo ! Completa la viñeta

1. BIHAR LANERA JOANGO ZARA?

- a. Bai, goizean lan egingo dut.
b. Ez, ez naiz lanera joango.

2. BERANDU ARTE LO EGINGO DUZU, BERAZ?

- a. Bai, berandu esnatuko naiz.
b. Ez, zortzi t'erdietarako esnatuko naiz.

3. KIROLA EGINGO DUZU?

- a. Bai, pilota-partidua jokatuko dut.
b. Ez, etxean geldituko naiz.

4. ETA ETXEKO LANAK, IGANDERAKO UTZIKO DITUZU?

- a. Bai, bihar ez ditut egingo.
b. Ez, bihar egingo ditut.

5. BAZKARIA ERE PRESTATUKO DUZU?

- a. Bai, etxean bazkalduko dut.
b. Ez, jatetxe batean bazkalduko dut.

6. EZ DUZU SIESTARIK EGINGO?

- a. Bai, ordu erdia edo.
b. Ez, musean egingo dut lagunekin.

7. ZINEMARA JOANGO ZARA?

- a. Bai, gaur erosiko ditut txartelak.
b. Ez, telebistan saskibaloia ikusiko dut.

8. ETA GERO ETXERA, EZTA?

- a. Bai, hamaiketarako etxean egongo naiz.
b. Ez, gaupasa egingo dut.

5. Istorioa Completa las frases del diálogo

Sen.- AMAIA, AMAIA. ESKUTITZ BAT,

Ema.- NORENA?

Sen.- AMERIKETAKO OSABARENA.

Ema.- AMERIKETAKO OSABA ABERATSARENA?

Sen.- EUSKAL HERRIRA DATOR. ETA ETZI _____

_____ BAZKALTZERA.

Ema.- ETXE HONETARA? BAINA... ETXE HAU ITSUSIA DAGO, GIZONA, ZER ESANGO DU?

Sen.- TXUKUNDUKO DUGU, EMAKUMEA, ARGAZKIAK _____

_____ HORMETAN.

Ema.- ETA AMONAREN KUTXA ZAHARRA! ANAIAREN ETXEAN DAGO, EZTA?

Sen.- EGIA! BIHAR JOANGO NAIZ BILA.

Ema.- LOREAK ERE _____

_____ BAINA EZ DUGU ASTIRIK!

Sen.- LASAI, _____ DENA PREST EGONGO DA. LEHENDABIZI DEKORATZAILEAREKIN HITZ EGINGO DUT.

Sen.- OSABA-IZEBAREN ARGAZKIA MAHAI GAINEAN JARRIKO DUT.

Ema.- BASERRIKOA HAN JARRI. OSABA HEMEN _____

_____ DA ETA HEMENDIK _____

_____ BASERRIA.

Sen.- LOREAK OSO POLITAK DIRA. ZER DIRA: LARROSAK?

Ema.- BAI ZERA! KRABELINAK DIRA. AMERIKETAN EZ DA EGONGO HORRELAKORIK!

Sen.- ZER SOINEKO JANTZIKO DUZU?

Ema.- BELTZA.

Sen.- HORI DA! OSO SEXI ZAUDE SOINEKO HORREKIN.

Ema.- OSABAREN BEGIAK POZTEKO.

Sen.- ETA BAZKARIA _____ EGONGO DA PREST?

Ema.- ORDUBIETARAKO EDO. ZUK GORBATA _____

_____ ALA?

Sen.- GORBATA? BAI ZERA! PAJARITA, GAUR DOTO-RE EGON BEHAR DUGU.

Ema.- ORDUAN, BIZARRA ERE _____

_____ DUZU!

Sen.- HORIXE!

Ema.- ZER ORDU DA?

Sen.- ORDUBATA T'ERDIA.

Ema.- BERAZ, BEREHALA _____

Sen.- TXIRRINA! BERA IZANGO DA!

Ema.- ENE! ETA NI ORRAZTU GABE NAGO! IREKI ZUK...

Ema.- PAJARITA HORI!... OKER DAGO.

Sen./Ema.- OSABA!

KIKE AMONARRIZ,

ARPA JOTZEA ARRAS BEHARREZKO

③ Tolosa inguruan euskara aipatuz gero, bati baino gehiagori Kike Amonarriz etorriko zaio burura, aspalditik ari bait da bertako Udaletxeko Euskara Zerbitzuan gure hizkuntza indartzen. Iku-si orduko **ezagun du** Kikek tipo pikaroa izan behar duela, eta, batez ere, bere betaurreko borobilen atzeko begi bizietan nabari du hori. Bizitasun horrek asko lagundu dio euskarari oso **atxikitako** beste afizio eta ofizio batean **ospea** lortzen: txiste-kontatzailea da, edo nahi baduzue, **arpajotzailea**. Tolosara bertara joan ginen txiste eta umoreari buruz hitz egitera. Bazuen zer kontatu, alajainetan!

A'gazkak: GEMA M. ARRUGAETA

"Geure buruari barre egiteko ahalmena garatu beharko genuke."

EZAGUN DU.—Antzematen zaio, nabari du.
ATXIKI.—Lotu, elkartu, batu.
OSPE.—Fama, izena.

KONTATZAILE.—Kontatu+zaile. Reçitador. —TZAILE atzizkia egilea adierazteko erabiltzen da. Esate baterako: jotzaile, saltzaile, konpontzaile...
ARPAJOTZAILE.—Adarjotzailea, trufaria. Bromista.

GALDERA.—Nola sortu zen txisteak kasetetan ateratzeko asmoa?

ERANTZUNA.—Kasualitatea izan zen. Euskal Filologia ikasten ari ginela, garai bateko Zeruko Argiak lau orrialde betetzeko proposamena egin zigun Susakoei. Sailari Titirite-roak izena jarri genion. Denetik azaltzen zen han: eritzi-artikuluak, poesia, umorea eta abar. Ni herrien etimologiaz arduratzen nintzen; B.O.E. bat ere ateratzen genuen, Barrikaderoen Oinarrizko Entziklopedia. Baina inork ez zuen ezer esaten. Aste batean materialik gabe gelditu ginen eta txisteak sartu genituen. Izugarritzko **arrakasta** izan zuen. **Harrez gero** jakin genuen lparaldean Irri-gauak egiten direla. Ideia ona iruditu zitzaigun eta txiste-afaria antolatu genuen Tolosan. Oso ondo atera zen, kanpotik ere bazen jendea. Han ezagutu nuen Joxe Ramon Galarraga —beste txiste-kontalari bat—, eta kasetea ateratzeko **aukera** bazela esan ziguten. Gero, konturatu ginen jendeak horren beharra zuela, hutsune bat zegoela bete gabe.

G.—Eta Iñigo Eguren?

E.—Hori da hirugarren fitxajea. Bertsolari-kanporaketak **antolatzen** ari ginela ezagutu nuen. Txisteak kontatzen ona zela esan ziguten, eta "gurekin ibili nahi al duk?" esan genion. Oso ondo konpontzen gara hirurok.

Txistea harreman-bide da

G.—Zein da txistetarako egoerarik egokiena?

E.—Lagunartea, lagunartea hitz honen esanahi zabalean hartuta. Txistearen bidez katarsi modu bat lortzen da, eta, katarsi hori kolektiboa bada, askoz ere egokiagoa da.

G.—Txisteak idazterakoan, askotan euskalkitik batura pasatzen dira. Baina txisteak ez al du galtzen?

E.—Batzuek bai. Txistearen beste **atal** bat jestikulazioa da, eta batzuetan grazia gehiago egiten du jestikulazioak txisteak berak baino.

«Batzuetan grazia gehiago egiten du jestikulazioak txisteak berak baino»

G.—Zein txiste-kontatzaile gustatzen zaizkizu?

E.—Euskaraz gabiltzanak gehiegi ere ez gara. Lazkao-Txiki oso ona da, eta Lazkano ere bai. Kanpotarren artean Eugenio dut gustoko, Arévalo ez.

G.—Lazkao-Txiki txisteetako pertsonaia ere bihurtu da. Zuri gustatu-

ko al litzazuke txisteetako pertsonaia bihurtzea?

E.—Batare ajolarik ez, egia esan. Oso gauza polita iruditzen zait, jol! Jendeak barre egin dezala, hori gauza izugarri polita da. Lan honetan jarraitzen badut, horregatixe da, oso gratifikantea delako. Jendarekiko **harremanak** oso era berezian egiten dituzu; txistea harreman-bide da.

G.—Asko ligatzen al da txiste-kontalari bezala.

E.—Ez dut neure esperientzia kontatuko. Egia da historian zehar ligatzeko metodo bat umorea izan dela. Baina umorea ez da nahikoa.

G.—Eta Txirri, Mirri eta Txiribiton.

E.—Ikusgarria da haurrekin lortu duten arrakasta. Telebistan egin den umorezko sail **bakarra** beraiek egin dute. Hasiera batean umeei bakarrik zuzendutakoa zen. Orain badirudi helduentzako saioen bat prestatzen ari direla, edo horrelako zerbait. Pausu **garrantzitsua** izan daiteke. Lastima izango litzateke horren ondorioz haurrentzako umorean hutsunea izatea, baina ez dut uste hori gertatuko denik, **pailazo**-taldeak eta bardirelako.

G.—Txirri, Mirri eta Txiribitonek umore marroia egiten dute. Zuri zein mota gustatzen zaizu gehien?

ARRAKASTA.—Éxito.

HARREZ GERO.—Geroztik, orduz geroztik.

AUKERA.—Egokiera, parada.

ANTOLATU.—Eratu, martxan jarri.

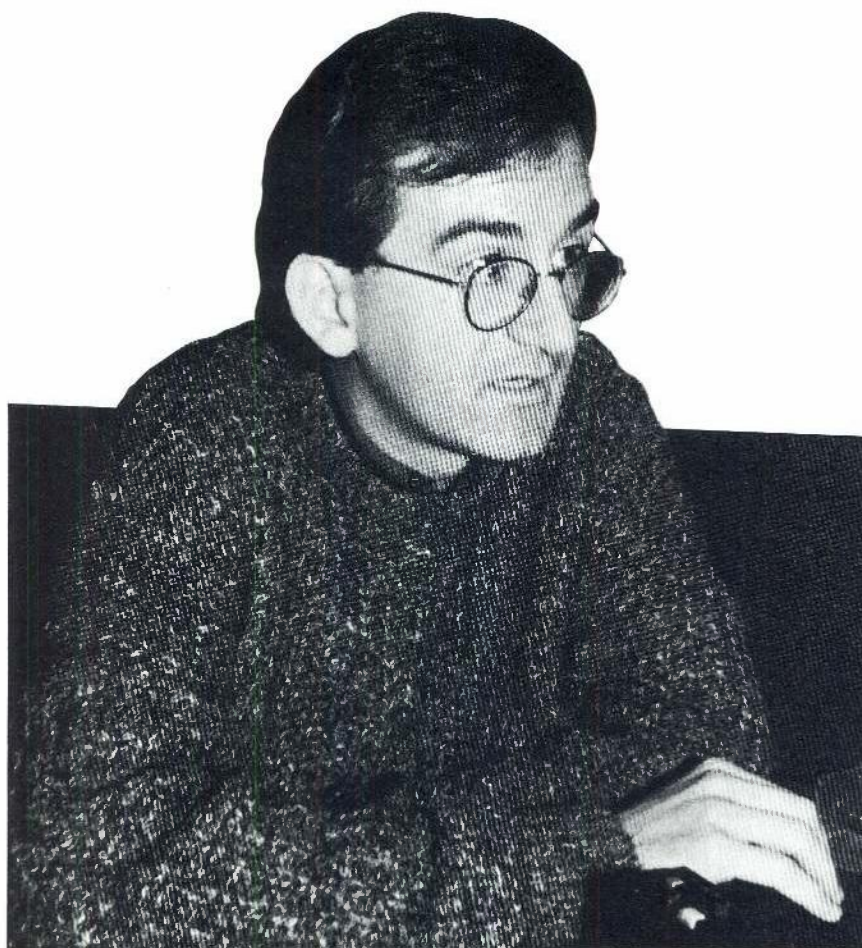
ATAL.—Zatia, osagaia.

HARREMAN.—Relación.

BAKAR.—Bat besterik ez.

GARRANTZITSU.—Garrantzi+tsu. Importante. —TSU atzikia oparotasuna edo ugaritasuna adierazteko erabiltzen da. Esate baterako: indartsu, osasuntsu, euritsu, umoretsu...

PAILAZO.—Payaso.

Txiste-kontalari bezala oso ezaguna da Kike.

E.—Haurrekin umore marroia egin beharra dago, bestela akabo. Guk ere egin izan ditugu saioak haurrekin, eta ez badituzu txiza, kaka, ipurdia eta horrelako hitzak sartzen ez dute barre-izpirik egingo. Horrezaz aparte, nik uste dut umoreak **ortzadarraren** antzekoa izan behar duela.

Bere buruari barre egiten ere badaki

G.—Zeure buruari barre egiten al diozu?

E.—Egunero. Ze ispiluaren aurrean neure aurpegia ikustea... Uste dut bere buruari barre egiteko **gauza** ez denak problema **latza** duela. Zeure buruari barre egiteak joera kritikoa ematen dizu, eta autokritikarako bidea ere bai. Alde horretatik umorea terapia ere badela uste dut. Nirekiko, bere buruaz barre egiteko gauza ez den gizartea oso egoera txarrean dagoen gizartea da.

G.—Baina gure gizarte honek barre egiten al dio bere buruari?

E.—Badago tradizio bat. Bertso-munduan eta izugarritzko karakterizazioa dago. Badago elkarri **eraso-tzea**, eta gero lagun bezala jarraitzea. Uste dut Iparraldean bazela dueloak egiteko **era** bat. Bi lagun haserretzen zirenean, elkartu egiten ziren jendearen aurrean, batak besteari zeinek handiagoak esateko, eta handiena esaten zuenak irabazten zuen. Gaur egun falta zaiguna, eta uste dut bide bakarra telebista dela, umorearen bidez gure gizartearen karakterizazioa lortzea da. Geure buruari barre egiteko ahalmena **garatu** beharko genuke.

G.—Lehen esan duzu telebistan egin den umore-saio bakarra pailazoez egin dutela. Zer gehiago falta zaio euskal umoreari?

E.—Oraindik ere euskal kulturaren mailan **landu** den umorea, **nolabait** esatearren, erraza izan da.

Herri-antzerkian azaltzen da umorea, bada tradizioz, Soroatik hasi, Erramun Azkarate... Gerra ondoren ere herrietan sortzen ziren herri-antzerkiak... eta umorearen inguruan egindako antzerki kostunbristak ziren. Horrek antzerkian izan du segidarik. Kastibeltzaren Karabinak nolabait umorezko obra bat da, baita Contactos Cabaret ere. Maila horretan zerbait landu da. Musika-mailan oraindik ere falta da umorezko talde bat. Guk ezagutzen ditugu erdaraz eta katalanez "La Trinca" eta "Puturrú de Fua" bezalako taldeak. Hemen izan dira kantu ba-

Musika-mailan oraindik ere falta da umorezko talde bat.

Salbuespen bakarra, Irigoyen anaiak

tzuk. Kantari bakoitzak badu umorearen inguruan egindako kantaren bat edo beste, baina orain arte umorea letretan bakarrik **isladatzen** da. Ez da izan talde umoristiko-satirikorik, eta hor daukagun aportazio ia bakarrenetako bat orain gutxi Irigoyen anaiak argitaratu duten "Tximinoa gizondu" da. Horiek azken Euskal Kantu Txapelketan umore-estilo hori landu zuten. Baina talde hori ikusi egin behar da, entzun baino gehiago. Nik ikusi nituenean, publikoaren saria eman zieten. Hiru mila lagun edo bilduko ginen, eta talde guztien artean hauek lortu zuten sari hori, botuen ia % 80a jasoz. **Adibidez**, imitatzailerik ez dago. Zergatik? Ez dagoena da nor imitatu. Politikariak euskaraz imitatu nahi badituzu, eta euskararen bidez jakin nahi baduzu halako politikaria nor den, oso zail gertatzen da. Jendea ohituta dago politikari horri erdaraz entzuten, eta euskaraz entzuten badio ere beste era batean entzuten dio, zeren politikoez erabiltzen duten euskara eta erabiltzen duten gaztelera oso diferenteak dira. Horrezaz gain, dialektologia **gogotik** ikasi beharko litzateke, politikari batetik bestera alde handiak daudela-

IZPI.—Apurra, piska.
ORTZADAR.—Erramun zubia. Arco Iris.
ZE.—Bada. Pues.
GAUZA.—Gai, kapaz.
LATZ.—Gogorra, izugarria.

ERASOTU.—Aurka egin, oldartu. Atacar.
ERA.—Modua, mota.
GARATU.—Hazi, desarroilatu.
LANDU.—Joratu. Cultivar.
NOLABAIT.—De alguna manera.

ISLADATU.—Errainutu. Reflejar.
ADIBIDEZ.—Esate baterako, konparazio baterako.
GOGOTIK.—Asko.

ko. Esan nahi dudana da, hizkuntza-
ren problematika umorean ere isla-
datzen dela. Horrez gain, telebista-
ko zein **aurkezle** imitatu behar du-
zu? Denak oso hieratikoak dira. Te-
lebista serioegia egiten ari gara. Eta
hemen ez dago "Hola", "Semana",
"El Jueves" bezalako aldizkaririk.
Telebistako jendea ez da, neurri hor-
rretan, jende publikoa. Hor beste
era bateko umore-bideak zabaldu
beharko lirakeke. Umore grafikoan
bada zerbait. Orain arte Zakilixut
izan da umore grafikoan **eredu** ba-
karra, euskaraz pentsatutako umore
grafiko bakarra.

Telebistaren garrantzia, handia

G.—Umorea ez garatze hori, zer
da, hizkuntzaren arazoa edo jendea-
rena berarena?

E.—Kontxo! Hemen beti esan di-
gute umoretsuak andaluziarrak dire-
la. Baina hori erdal kontestu batean
esaten digute. Gertatzen da erdal
kulturaren munduan produkzio
umoristiko gehiago egin dutela
"baskoek" baino. Horrek badauka
bigarren buelta bat; hemen erdaraz
bizi den jendeak ez duela ezagutzen
euskaraz sortzen den umorea, eta
beti esaten dena: nahiz eta euska-
rak maila urbanoa irabazten jardun,
oraindik ere, euskararen espazio na-
turala baserri eta herri txikietan da-
goela, eta hor erabiltzen den
umore-tipoa ez dela erdaraz erabil-
tzen dena, erdaraz beste **esparru**
batzuk ere harrapatu dituelako.

Beste topiko bat ere bada he-
men. Hemen esan izan da, egoera
politikoa dela eta ez dela, zenbait
gauza ezin direla esan. Nik ez dut
uste hori horrela denik. Egia da, eta
komunikabideetan ikusten da pro-
blema badirela, adibidez, politikoe-
kin sartzeko eta; nik arazo gehiago
ikusten dut inor ez dela pausu hori
ematen ausartu.

G.—Artikulu batean esaten duzu
umorea saldu egiten dela.

E.—Hori horrela da. Guk jaso di-
tugun umore-ereduak ia denak tele-
bistatik jaso ditugu. Zuk umorista
esaten duzunean jendeari burura
Eugenio, Arévalo, La Trinca eta ho-
rrelakoak etortzen zaizkio. Baina
hori telebistatik sartzen den umore-
tipo bat da. Eta badirudi zu ez baza-

ra umore-tipo horretara egokitzen,
ez duzula umorerik.

G.—Umorea dela eta, nolakoa da
hemengo **entzulegoa**?

E.—Aldatzen ari da. Euskara es-
parru berriak irabazten ari da, hiz-
kuntza egokitzen ari gara esparru
berri horietara. Herri txikietako en-
tzulegoak era bateko erreferentzia
kulturalak ditu, eta entzulego horrek
eskatzen duen umore-tipoa era ba-
tekoa da neurri handi batean. **Eman**
dezagun, 30 urtetik gorakoekin ger-
tatzen dela hau. Gazteagoak eskola-
tuagoak dira, beste erreferentzia
kultural batzuk dituzte eta beste era
bateko umorea onartzen dute.

Umorea asko profesionalizatu da

"Telebista serioegia egiten ari gara."

G.—Eta entzulegoak parte har-
tzen al du?

E.—Umorea asko profesionaliza-
tu da. Batzuek produzitu egiten du-
te, eta beste batzuek, jan, erosi. Bai-
na afarietan eta jendea animatzen
da, batzuetan. Nik uste denok dugu
la umore-puntu bat. Ihauteriak,
esaterako, umorearen festa da. Ba-
tzuk gustora joaten dira karrozan
jantzi dotoreekin, beste batzuek na-
hiago dute ikusle **huts** izan, eta bes-
te batek egin duen **astakeria**rik han-
diena txilaba jaztea izango da.

G.—Umoreaz hainbeste hitz egin
ondoren txisteren bat...

E.—Hau da tipoa, hau! Nafarroa-
ko herri batean hitz **zatar** eta **birao**
asko esaten omen ziren. Igande ba-
tean, hala esan omen zuen apaizak
pulpitotik: "Ba al dakizue biraoak
eta hitz itsusiak esaten Nafarroako
bigarren herria zein den? Hau.

Eta **eliztar** batek: "Mekauen la
letxe, lehenengoak izan behar dia-
gu".

AURKEZLE.—Aurkez(tu)+le. Presentador.
—LÉ atzikia egilea adierazteko erabil-
tzen da. Esate baterako: erosle, irakurle,
ikusle...
EREDU.—Modelo.
ESPARRU.—Eremua, saila.

ENTZULEGO.—Entzule+go. Entzuleen mul-
tzoa. Era berean: ikaslego, irakaslego,
ikuslego...

EMAN DEZAGUN.—Demagun, egin deza-
gun. Supongamos.

HUTS.—Soila. Mero, puro.
ASTAKERIA.—Burrada, disparate.
ZATAR.—Itsusia.
BIRAO.—Blasfemia.
ELIZTAR.—Feligrés.

GERRIKOEI ADIO

Argazkia: B. HEREDIA

② Garai bateko modak emakumea bere haragiari nola edo hala tinkatzera behartzen zuen. Hori zela eta, gerrikoak, bularretako eta bestelako "erramintak" erabiltzen zituzten soberako haragiak estutzeko. Baina "erraminta" haiek ez ziren edonolakoak. Izan ere, eutsi beharrekoa asko bait zen, etenezinezko materialak behar izaten ziren "lan astun" hori egiteko.

Gaur egun ez dago soberako txitxiak izkutatut beharrik. Hondartzan noiznahi ikusten dira neska puska ikaragarriak, ipurdi eta titialde ederdunak.

Modak aldatu egin dira eta antzinako aparailuen beharrik ez dago. Baina, jakina, kortsegileak ez daude konforme, gerrikoaren eskeak beherakada larria sufritu bait du. 1970ean zazpi milioi egin omen zituzten; iaz, ordea, milioi bat bakarra.

Ezin asmatu denon gustuko modarik.

RAMBOREN KOTXEA

② Pelikuletan besterik ematen du baina, Rambo-Stallone jauna ez omen da bere burua bakarrik babesteko gauza. Bestela, bere kotxea ikustea besterik ez dago. Bai kotxe ikusgarria! Berak aginduta Chevrolet etxeak propio egina: emakume-ahotsa duen konputagailu batek zehatz-mehatz ematen du kotxearen egoeraren berri eta lapurren aurkako sistema ere badu poliziarekin zuzenean jartzen duena.

Kanpokaldea ere ez du nolanahikoa: 4zm.-ko txapa blindatua, balen aurkako kristal sendoak. Eta gainera: telefonoa, telebista, compact disc... etabar.

Ez du gutxi behar, alajaina!

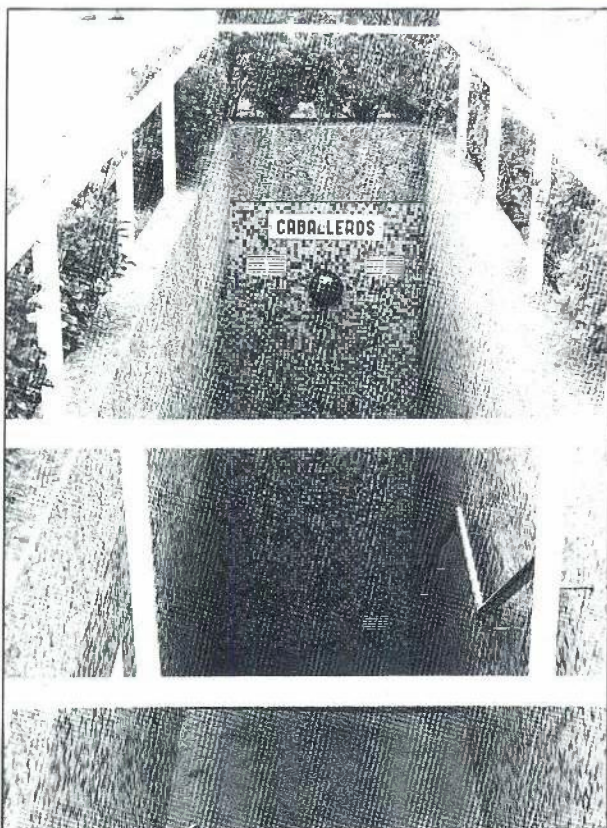
Baten batek gutxiagorekin konformatu beharko du.

GARAI.—Denbora, sasoi.
TINKATU.—Eutsi. Tensar.
BULARRETAKO.—Sostén.
SOBERAKO.—Sobranite.
EDONOLAKO.—Nolanahikoa. De cualquier tipo.
ETENEZINEZKO.—Irrompible.
TXITXI.—Haragia.

NOIZNAHI.—Askotan, maiz.
NESKA PUSKA.—Neska mardula edo bikaina.
ANTZINAKO.—Aspaldiko, antigoaleko. Antiguo.
LARRI.—Handia, gaitza.
EMAN.—Parecer.
BABESTU.—Proteger.

GAUZA.—Kapaz, gai.
IKUSTEA BESTERIK EZ DAGO.—No hay más que ver.
BAI...!—¡Menudo, vaya!
PROPIO.—Espreski.
SENDO.—Bortitza, gogorra.
ALAJAINA.—Alafede, alajainkoa (harridura adierazteko esamoldeak).

URRIa N

KOMUN EROSOAK

② Madrildarrek, kaka edo pixalarriak kale erdian harrapatuz gero, badute lasai eta gustora asko komuneko lanetan jarduteko aukera. Hemendik gutxi barru Madrileko kaleetan komun elektronikoak jarriko bait dituzte.

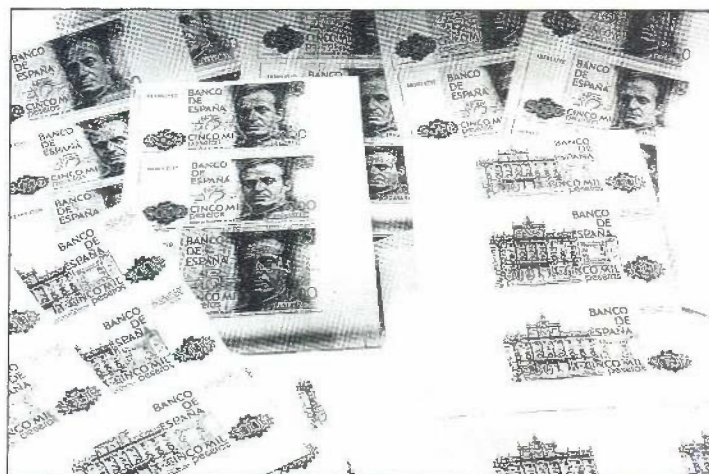
Komun moderno hauek ondo hornituta daudela esan daiteke: haize egokitua, musika, berogailuak, ur beroa, paper automatikoa, sistema autogarbitzailea... Guzti hau 25 pezeta-ren truke.

Madrildarrak baino eskarmentu handiagoa dute bartzelonarrek eta alikantetarrek komun hauetan, baina aitzindariak, jakina, japoniarrak dira. Japoniarrek "oinarrizko" erosotasun hauetaz aparte, komun "bizkorrak" asmatu dituzte. Barruak hustu eta gero, osasun-azterketa azkar bat egiten dizute, ondoren datuak telefonoz laboratoriora bidaliz. Pixaren azterketa, arterien presioa, pisua eta temperatura neurtea dira ohizko analisiak.

ZAPATILA BERRIAK EROSTEKO PREMIA NONBAIT

② Zapatila berriak erosi nahi eta ezin. Horixe zen Burgosko bi gazteren buruhausterik handiena. Nola konponduko arazoa eta, 5.000 pezetako bileteak fotokopiatu eta koloreztatzea otu zitzairen. Bai burutazio xelebrea!

Bileteak fotokopiatu eta herriko dendara joan ziren zapatilak eroatera. Dendaria ez zen konturatu nonbait eta saldu egin zizkien. Baina bankura joan eta engainatua izan zela konturatu zenean, hantxe sortu ziren istiluak. Bi gazteak atxilotu ziztuztenean, patrikan zeramaten sobratutako "dirua".

PIXALARRI.—Pixagurea.
GUSTORA ASKO.—Oso gustora.
AUKERA.—Egokiera, parada. Oportunidad.
HORNITU.—Dotar.
HAIZE EGOKITU.—Aire acondicionado.
TRUKE.—A cambio de.

ESKARMENTU.—Ezperientzia.
AITZINDARI.—Pionero.
EROSOTASUN.—Comodidad.
HUSTU.—Vaciar.
BURUHAUSTE.—Arazoa, kezka.
OTU.—Bururatu, gogoratu. Ocurrese.

XELEBRE.—Bitxia, berezia, arraroa.
NONBAIT.—Itxura denez, dirudienez. Al parecer.
ISTILU.—Komeria, arazoa.
PATRIKA.—Poltsikoa, sakela.
ZERAMATEN.—Llebaban.

AHOZKO EUSKARA (III): JATORRIKO EUSKARAREN BILA

③ Ahozko euskararen zertarakoaz galdezka aritu gara azkeneko bi aleetan. Eta galderari erantzuten hasi aurretik, ariketa txiki bati heldu diogu: Hegoameriketako kutsua duen erdal pasarte bat euskaratzeari. Hamaika itzulpen ezberdin ere bildu ditugu; baita itzultzeko zenbait **aukera** eskaini ere laguntza moduan.

Horiek horrela, iritsia zaigu gure itzulpena emateko ordua. Baita ariketarekin nahi genuena azaltzekoa ere: ahozko euskararen zertarakoari zeharbidez erantzutea.

Dena dela, erantzuna zirriboratu besterik ez dugu egingo. Batez ere norberari bait dagokio euskararen iturrira jotzeko beharra eta **premia** sumatzea, gogoia eta nahia bizitzea.

* * *

AUKERA.—Egokiera, parada.
ZEHARBIDEZ.—Zehatka. Kontrakoa, zuzen-
nean.
PREMIA.—Beharra, beharrezkoa.
SUMATU.—Nabartu, antzeman.

Euskaratzeko pasartea

Ezer baino lehen, gogora dezagun berriro ere aurreko bi aleetan euskaratzeko eman genuen pasartea.

Rezó un padrenuestro y salió, con su vestido de peregrino y aquel gran cayado en la mano, a través del pueblo donde se había pregonado el bando de que lo apresaran, gritando a todo aquél que lo vela:

Gure itzulpena ikusi aurretik, **garaiz** zaude oraindik ere, **irakurle**, ez baduzu egin, zeurea egiteko.

"Gure" "Itzulpena"

Eta besterik gabe, hona hemen "gure" "itzulpena". Eta "gure" diogu, ez bait da gurea; eta "itzulpena" diogu, ez bait da itzulpena. Izan ere, pasartea jatorriz euskalduna bait dugu, Atañoen "Odol-kutsua" liburutik hartua. Sinesten ez duenik bada, bertan topatuko du 102. orrialdean.

Aitagure bat errezatu ta atera zan, bere erromeri-jantzi ta makil aundi ura eskuan, bera lotzeko bandua joa zegoen errian barrena, ikusten zuen guziari oi u egiñez:

Bestalde, nahikoak ditugu hiruzpalau aldaketa txiki, Atañoen testua euskara batuan jartzeko. ("Erromeri" ere utz daiteke, nahiz eta "erromes" jarriko dugun). Hona hemen:

Aitagure bat errezatu eta atera zen, bere erromes-jantzi eta makila handi hura eskuan, bera lotzeko bandoa joa zegoen herrian barrena, ikusten zuen guziari oi u eginez:

Hitz bi

Behin honetaz gero, **pareka** ditzagun jatorriko esaldiak eta hauei emandako zenbait itzulpen (lehenengo da beti jatorrikoa; ondorengoak dira itzulpenak).

- Makila handi hura.
 - Makila handikote hura.
 - Makiltzar hura.

- Bere erromes-jantzi eta makila handi hura eskuan.

- Bere erromes jantzia soinean zuela eta eskuan makila handikote hura zeramala.
- Erromes jantziarekin eta makila handi hura eskuetan zuela.

- Bandoa jo.

- Bandoa eman.
- Bandoa zabaldu.
- Bandoa aldarrikatu.

Behin baino gehiagotan sumatzen dugu euskal idatzietan hemengo **joera** bera: erdararen eraginez edo, ahozko euskaratik aldendu eta euskara "jantzi" nahia. Are nabarmenagoa da **joera** hori honako esaldi honetan:

- Bera lotzeko bandoa joa zegoen herrian barrena.
 - Herrian barrena, non ordurako atxilotzeko bandoa eman bait zuten.
 - Herrian barna —ordurako han zabaldua bait zegoen bera atxilotzeko bandoa—.
 - Atxilo zezateneko bandoa eman zen herrian zehar.
 - Preso har zezaten bandoa aldarrikatu zen herriaren zehar.
 - Bera atxilotzeko bandoa aldarrikatu zen herri-tik barrena.

Jatorriko euskararen bila

Guzti horrekin honako hau esan nahi dugu **batipat**: ez dugula ahaztu behar ahozko euskara dugula jatorrikoa; hori dela iturria eta erreferentzi puntu nagusia; euskaraz bandoa "jo" egiten dela... Eta gero gerokoak.

Beharbada euskara jantzi egin beharko da gero, eta kontuan izan beharko dira zenbaitetan erdarak ere. Baina iturria non dagoen jakinda eta iturrikoaren zernolakoaz **jabetuta**. Bestela esan, ez dugula euskara asmatzen ibili beharrik; asmatuta dagoela gure aurretik ere. Jakin eta **landu** egin behar!

PELLO ESNAL

GARAIZ.—Garai egokian, tenorez, mugonez.

IRAKURLE.—Irakur(ri)+le. Lector. —LE atzizkia egilea adierazteko erabiltzen da. Esate baterako: idazle, erosle, entzule...
BARRENA.—Zehar, barna, gairi.

HIRUZPALAU.—Hiru edo lau. Era berean: bizpahiru, lau-pabost...

ERROMES.—Peregrino.

OIHU.—Deiadarra, ujua.

PAEKATU.—Konparatu, erkatu.

JOERA.—Jitea, grina.

BATIPAT.—Batez ere, gehienbat.

JABETU.—Ohartu, konturatu, jakinaren gainean egon.

LANDU.—Jorratu. Cultivar, trabajar.

COPPOLA ZINEGILEA TUCKER KOTXEGILEARENGAN GORPUZTUA

TUCKER: UN HOMBRE Y SU SUEÑO.

ZUZENDARIA: Francis Ford Coppola.

ANTZEZLEAK: Jeff Bridges, Joan Allen, Martin Landau.

③ "Pelikulero" denok gaude Coppolaren zain, espero eta desioan. Urtero, zinera joan eta inoren **ezgaitasunaz aspertu** eta **kokoteraino** ateratzen garenero, Coppolarekin akordatzeko gara. A, nolako mugimendu **leun** eta ausartak **burutzen** zituen haren kamarak! A zer nolako **ahalmena** gauzak kontatzeko, zinea, benetazko zinea, bitarteko harturik Coppola...! Izan omen zuen behin amets ero bat, "Zoetrope estudioetan" **gauzatu** zena. Aurrerago, pausu bat gora jo nahi izan zuen bere zine-ametsetan. Momentu batez, "Corazonada" egin berria zuelarik, honako hau bota zuen: "Neretzat egin dut filme hau. Etengabe ikusteko eta **oztopo**, traba eta hutsen gainean ikasteko asmotan. Gaur egungo lanean, bihar-ko teknologia **ezarri**, egokitu nahi diet **aintzinako** zine-istorioei".

Porrot egin zuen ametsak. **Amesgaizto** bilakatu zitzaion. Akabo estudio berri horiek. Diru-zorrek **irentsi** zuten amets baten gainean oinarritutako zine-fabrika hura.

Coppola pelikulaz pelikula ibili zen, nekaturik, leloturik. Zineak kutsatuta, ezin zineari **uko** egin. Zorrak pagatu beharrean zegoen. Axolagabe, bere zine-ametsak buruan, edozein enkargu onartu zuen: "Peggy Sue se casó", "Jardines de piedra"... Eta gu Coppola handia,

"El Padrino" eta "Apocalipsis now" burutu zuenaren zain eta desioan geratzen ginen aldiro.

Halare, enkarguz egindako filmetxo guzti hauetan bazegoen magi izpiren bat. Coppolarena eta ez bestearena izan behar zuen magia.

1988 **bukatzeaz** zegoelarik, bere azkenengo egitasmoaren berri jaso genuen. Garai batean langile eta orain **lagun min** duen George Lucasek istorio zoragarria aurkeztu zion, Tucker izeneko gizon batena.

Tucker hori ameslari **hutsa** izan zen. 1940 aldera edo, kotxe berri bat asmatu zuen. Etorkizunean izango zen kotxea. Segurua, motorra atzean eramango zuena. Baita segurtasun-gerrikoak ere. Merkea. Ederra. Arina. Detroiten gertatzen zen guzti-guzti hau. Aspaldian, ohizko, betiko iraganean **murgilduta** zeuden beste kotxegileak beldurtu, **batu** eta gogor, **sutsu** eta zakar Tuckerri ekin zioten. Borrokan, Tucker atera zen **galtzaile**, 50 ko-

*Filmea motza da. Baita ari-
na ere. Erritmo handiko fil-
mea da*

txe besterik ez zuen fabrikatu. Haietako hiru Lucas eta Coppolaren garajeetan daude. Auzia, fabrika, dena galduta zuelarik, Tuckerrek zera esan zuen **irrifartsu**: "Amets bat izan nuen eta 50 kotxe hauek gorpuztu du-

EZGAITASUN.—Gaitasunik eza, trebetasun-falta.
ASPERTU.—Gogaitu, nekatu.
KOKOTERAINO.—Leporaino. Hasta el morro.
LEUN.—Samurra, biguna.
BURUTU.—Egin.
AHALMEN.—Gaitasuna, trebetasuna, abildadea.

GAUZATU.—Zertu, burutu. Realizar.
OZTOPO.—Eragozpena, zailtasuna.
EZARRI.—Jarri, ipini.
AINZINAKO.—Aspaldikoa, garai batekoa.
PORROT EGIN.—Huts egin, kale egin. Fracas.
AMESGAIZTO.—Lokamutsa. Pesadilla.
BILAKATU.—Bihurtu. Convertir.

IRENTSI.—Devorar, tragar.
UKO EGIN.—Renunciar.
ALDIORO.—Beti.
BUKATZEAR.—Ia bukatzeko, bukatzeko zorian.
LAGUN MIN.—Lagun maitea, kutuna.
HUTS.—Soila. Mero, puro.
MURGILDU.—Sartu, barnerratu.

dala, gauzatu dudala frogatzen dute... zer gehiago eska dezaket?"

Hori desafioa Coppolarentzat, berarekin, bere istorio pertsonalarekin zer ikusi handia zuen filmea egitea. Hor geunden gu esperoan, eta desafio horren emaitza-
ren lekuko izan gara.

Coppola, maisua, maisu-maisu

Filmea motza da. Baita arina ere. Pantailatik segundu batean desagertzen da. Instant batean ikusten da "Tucker". Erritmo handiko filmea da. Garai haietan modan zeuden boogie-boogie izeneko erritmoetan oinarrituta dagoela dirudi. Politia da filmea. Dotorea. Leuna. Coppola gai da lotan ere kamara maisutasunez mugitzeko. Kamara luzeak, altuak, txikiak jokuan dabilta plano ausartetan zehar. Coppolak ez dio muzin egiten zineak erabiltzen zuen kontatzeko era zaharrari. Haren kamararen aurrean dena da zilegi, dena da zine-zinea.

Coppolak ez dio muzin egiten zineak erabiltzen zuen kontatzeko era zaharrari

Eszena askotan, Howard Hughes miloidun arraro eta ameslariarekin elkarriketan esaterako, aspalditik ezagutzen genuen zine-erregea bueltatzen da. Hala eta guztiz ere, nik ez dut aski. Gustura ematen dut denbora filmea ikusten, baina ez zait barneratzen. Pertsonaia ez dut atsegin. Coppolak sekulako, aparteko, parekorik ez duen gizasemea balitz bezala aurkezten digu. Dudarik ez bere ametsetan, oztoporik, malkorik ez. Eta horrek filmetik eta Tucker beragandik aldendu egiten nau.

Coppolak kontatzen didana ez zait interesatzen, eta ez askok esan dutelako kotxegintza gutxi axola zaidalako. Ez, horixe, gidoia aberatsa ez delako, mezua, askotan, bukaera aldera batipat, sinpleegia iruditzen zaidalako baizik.

Filmearen beste bi akats aipatuko dizkizuet. Bata Vitorio Storaro, zine-argazkilari handiak istorioa argitzeko era. Suzko kolorea, pantaila lainoturik. "El último emperador"i ederki zegokion argia hemen sarri sobran dago.

Aktoreak ere, Jeff Bridgesek, pelikulatik uxatu egiten nau. Sinpatikoegia da. Filmean zehar ez du aurpegi-kera aldatzen. Beti irriparrez, beti alai, baita hondamen-dirako bidean ere...

Jeff Bridges da Tucker filmearen aktore nagusia.

"Tucker"en zine ugari, zine handi, zine magikoaren izpiak badaude, baina, Storarok berak esan zuen legez, Coppolak, gure Coppolak, tematsu eta zine maitalea izan arren, bere inuxentzia galdu egin du. Eta hori nabari-nabarian dago filmean.

BEGOÑA DEL TESO

BATU.—Bildu, bat egin.
SUTSU.—Gartsu. Apasionadamente.
EKIN.—Eraso, oldartu.
GALTZAILE.—Gai(du)+tzaile. Perdedor.
—TZAILE atzikia egilea adierazteko erabiltzen da. Esate baterako: ikertzaile, hiltzaile, salatzaile...
IRRIFARTSU.—Sonriente.

GORPUZTU.—Zertu, gauzatu, mamitu. Realizar.
EMAITZA.—Fruitua, ondorena.
LEKUKO.—Testigua.
GARAI.—Sasoia, denbora.
GAI.—Gauza, kapaz.
MUZIN EGIN.—Baztertu, mespretxatu, arbulatu.

EMAN.—Iragan, pasa.
ATSEGIN.—Gogokoa, gustukoa.
OZTOPO.—Eragozpena, enbarazua, traba.
ALDENDU.—Urrutiratu, uxatu, alienatu.
MEZU.—Mensaje.
AKATS.—Hutsunea, okerra. Fallo.
ZEHAR.—Barrena, barna.
TEMATSU.—Setatsu, kaskagorra.

ERREFUXIATU ETA ASILATUAK: ATZERRITAR ZOKORATUAK

③ Azken bolada honetan ugaritu egin dira bakearen aldeko, injustiziaren eta gosearen kontrato musika-kontzertu handiak. Afrikaren egoera **tamalgarría** salatzen zuen kontzertu bat izan zen, European eta EEBBetan batera **ospatu** zena, "Amnesty International" **nazioarteko erakundeak** ere antolatu zituen munduan zehar zenbait kontzertu gobernuen **gogorkeriaz** jendea kontzientziatzeko, eta Mandelari ere izugarritzko omenaldia egin zitzaion bere borrokan aurrera jarrai dezan. Giro horretan, Sting abeslari **ospetsuak** esandakoa datorkigu gogora: "Gobernu guztiek zapaltzen dituzte Giza Eskubideak". Baina hor ere **aldeak** izango dira, eta mundu bat dabil bere **sorterria** utzi eta beste batean etorkizun ederragoaren bila. Eta Euskal Herrira ere iritsi dira, eta ez da erraza etorkizun hori eskuratzea, besteak beste, Bizkaiko Gurutze Gorriko "Asociación de Refugiados, Asilados y Extranjeros" delakoak ahalegin itzelak egin arren. Eta geroz eta gehiago datoz.

Agian norbaitek pentsatuko du Euskal Herrira etortzen diren **bakarrak** beltzak direla, edo Afrikako Iparraldekoak. Ba, ez. Vietnameko gerratea izan zenean, handik etorri ziren. Irak eta Iranetik ere bai, baita Chiletik ere, edota Cubatik edo Europako **Ekialdeko** herrialdeetatik. Arrazoi politikoengatik, erlijio-arazoengatik, **azalaren** koloreagatik, arrazoi etnikoengatik eta, batez ere, beren herrietan **jasaten** duten pobreziaengatik etortzen dira **gurera**. Sarreran aipatutako elkarteko zuzendariak, M. Dolores Pradal-ek, esan zigunez, Espainiako Atzerritarren Legea (Ley de Extranjería) Europako onena omen da, eta, atzerritarren lege horiek gogorrago bihurtu direnean, bertan errefuxiatu eta asilatu bezala zeuden batzuek Espainiarako bidea hartu omen dute. Hala ere, gehiengoan jomuga EEBBak dira. Baina nazio honek ez du errefuxiatu eta asilatu gehiago onartu nahi. Ezta Canadak ere.

Dokumentaziorik eza

Dokumentaziorik gabe, errefuxiatu eta asilatuen egoera **legez kontrako** da. Legeak norbait asilatu dela onartzen duenean, asilatuari besterik gabe —errefuxiatuari **ez bezala**— lan eta **egoitza**-baimena ematen zaizkio. Asilatuak ez du pasaportetik, eta Espainiatik kanpora joan nahi duen bakoitzean pasaporte berezi bat ematen zaio. Errefuxiatuek ez dute automatikoki lan eta egoitza-baimenik lortzen, baina "Carta Convencional de Ginebra" delakoa **izenpetu** duten herrien lurraldeetan **barrena** ibil daitezke. Le-

gez lan egiteko, lan eta egoitza-baimenak lortu behar dituzte. Illegalki badaude, ezin dute lan-baimenik lortu, eta lanik gabe ez zaie egoitza-baimenik ematen. Behin lan-baimena eskuratuz gero, langabetuen zerrendan izena eman behar dute, baina bertakoek dute lehendabizi lanerako eskubidea. Hala ere,

Legez lan egiteko, lan eta egoitza-baimenak lortu behar dituzte

Argazkia: S. YANIZ

Afektibitate-falta izugarria dute.

BOLADA.—Denboraldia.
UGARITU.—Ugaldu, usatu.
TAMALGARRI.—Negargarria, zoritxarrekoa.
SALATU.—Denunciar.
OSPATU.—Celebrar.
NAZIOARTEKO.—Internacional.
ERAKUNDE.—Instituzioa.
GOGORKERIA.—Violencia.

OSPETSU.—Famatua, ezaguna, izen handikoa.
ALDE.—Diferentzia, desberdintasuna.
SORTERRI.—Jaioterria. Lugar de origen.
ITZEL.—Handia, izugarria, galanta.
BAKAR.—Bat besterik ez. Unico.
EKIALDE.—Sortaldea. Oriente.
AZAL.—Larrua. Piel.

JASAN.—Nozitu, pairatu.
GURERA.—Gure artera.
JOMUGA.—Lugar de destino.
LEGEZ KONTRAKO.—Illegal.
EZ BEZALA.—A diferencia de.
EGOITZA.—Residencia.
IZENPETU.—Sinatu. Firmar.
BARRENA.—Zehar, barna.

baten batek lortzen du behar egitea, hemengo inork nahi ez dituen lanetan arituz bada ere. "Nik ez dut ulertzen nola 2 milioi langabetu dauden, zeren, esaterako, nik ezagutzen dudan errefuxiatu batek aste batzuetan 50.000 pezeta irabazi ditu, hemengo beste inork lan hori nahi ez duelako", zioen M. Dolores Pradal-ek. Baina garbi dago zenbait enpresari, eta ez enpresariak bakarrik, errefuxiatu eta asilatuen egoeraz **baliatzen** direla oso diru gutxi ordaintzeko: "Nik gauza ikaragarriak ikusi ditut, baina hobe da lan hori izatea, eta ahora zer eramana, **kale gorrian** egotea baino", esan zigun **ARAEko** zuzendariak. Eta sindikatuek ez omen dute **inongo** laguntzarik eskaintzen. Gurutze Gorriak pertsona eta hilabete bakoitzeko 31.600 pezeta **banatzen** dizkie, eta, dirua behar bezala gastatzen ez dakitenez, poltsikoak berehala hustutzen zaizkie, baina bigarren hilabeterako espabilatzen omen dira. Laguntza horrek urte bete irauten du. Orain 35 lagunek dute laguntza hori Bizkaian. Urte bete hori pasa ondoren, askoz ere zailago da Gobernuak norbait asilatu edo errefuxiatu dela onartzea. Eta orduan **gorriak** ikusten dituzte. Espainiako Justizia eta Lan Ministeritzak, **D.G.S.k** eta Alto Comisionado de las Naciones Unidas delakoak erabakitzen dute nor den asilatu nahiz errefuxiatu. Guztiei osasun-azterketak egin behar zaizkie.

Ezkutuko xenofobia

Hemengo xenofobia ez da agerikoa, ezkutukoa baino. Jendea ez da **garraisa** aritzen atzerritar horien kontra, baina, esaterako, pisuak lortzeko **zailtasun** handiak izaten dituzte. "Inork ez gaitu maite. Zein neskak nahiko du gurekin irten?, eta horrelakoak esaten dizkidate" zioen M. Dolores Pradal-ek. M. D. Pradal-i behin baino gehiagotan bota diote aurpegira hobe lukeela bertako jendeaz **arduratzea** kanpokoez arduratzea baino. Haurtxoei ez dago hainbeste arazorik, askoz ere errazago onartzen ditu jendeak. Arazoa 22 edota 54 urteko asilatua denean gertatzen da. Afektibitatek eza **so-matzen** dute izugarri. Hizkuntz arazoa ere ez da **makala**. Batzuetan ez omen dute gaztelera ikasi nahi iza-

Zein etxetan bizi ote da?

Errefuxiatu eta asilatuak beldur dira noiz kanporatuko dituzten

ten. Gorrotatu egiten dute herri hartzailearen hizkuntza. Joera hau afrikarren ikusten omen da gehien, ez hainbeste, esaterako, errumaniarren.

Afrikar asko eta asko alfabetatu gabe daude. Nahi duenak Hizkuntz Eskola Ofizialean izena eman dezake. Orain batzuk lehen eta bigarren ikasturtean daude. Horrezaz aparte, Gurutze Gorriko zenbait lagun boluntariok ikastaroak ematen dizkiete gaztelera ikas dezaten. Baina batzuek ez dute ikasten, eta Gurutze

Gorrikoentzat ez da lan erraza **itzultzaileak** aurkitzea. Hizkuntz Eskolan dauden matrikulak Gurutze Gorriak ordaintzen ditu. Hizkuntza ikasita ere, **nekez** ikusiko da errefuxiatu eta asilaturik **Lanbide Heziketan**. Ez dituzte onartzen, bestela ere ikasle **lar** omen dagoelako. Espainia osoan 600.000ren bat izango dira, gehienak legez kontrako egoeran. Eta, ondorioz, beldur dira noiz kanporatuko dituzten. Kanporatuek beraien hiru nazio aukera ditzakete, hara joateko, baina askotan nazio horiek ez dute errefuxiatu eta asilatu gehiago nahi. Zer egin dezakete inon nahi ez dituzten atzerritar hauek. Nahiz eta 1948ko Giza Eskubideen Deklarazio Unibertsalak esan "pertsona guztiek eskubidea dutela estatu batean (berean?) egoitza aukeratzeko", Atzerritarren Legeek ez dute arazo hori konpondu.

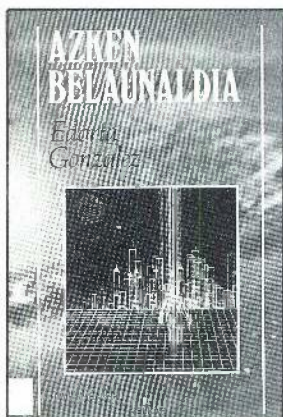
BATEN BAT.—Norbait.
LORTU.—Eskuratu, erdietsi.
BEHAR.—Lana.
BALIATU.—Aprobetxatu, proxu ateratu.
KALE GORRIAN.—En la cruda calle.
ARAE.—Asociación de Refugiados. Asilados y Extranjeros.
INONGO.—Batere, inolako.

BANATU.—Distribuir.
GORRIAK IKUSI.—Pasarlas moradas.
D.G.S.—Dirección General de Seguridad.
GARRAISIKA.—Oihuka.
ZAILTASUN.—Oztopoa, traba, eragozpena.
ARDURATU.—Kekatu. Preocuparse.
SUMATU.—Nabaritu, sentitu.
MAKAL.—Txikia, nolana hiko.

ITZULTZAILE.—Traductor.
NEKEZ.—Difícilmente.
LANBIDE HEZIKETA.—Formación Profesional.
LAR.—Asko, ugari.

AZKEN BELAUNALDIA

E. Gonzalez. Elkar.
Donostia, 1988.

③ Badugula zientzia-fikziozko lehen euskal nobela ere. Poztekoa da, nork ukatuko du hori. Zientzia-fikzioaz idazteko ere, hizkuntz arlo batek, tekniko edo zientifikoak alegia, gutxienezko **garapena** behar du. Eta, horrez gainera, idazleak ere euskara tekniko-zientifiko hori eza-gutu behar. Nobela honen egilea biologoa da, eta Elhuyar erakundearen hainbat lan egina. Eta nabarmena da hori nobela irakurtzen hasi orduko: **hala** gaiak **nola** terminologia erabiltzean. Hala ere, egileari hizkera **gordina** nabari zaio, euskaldunberriaren gordintasuna, alegia, eta **baduke** hiztun jatorren aldetik zer ikasirik.

Dena den, ez da gutxi egileak egin duena, euskara onaren, jatorraren **jabegoa** ia gehienetan filologoen, hizkuntzalari eta giza zientzietan aritzen direnen gauzatatzat jotzen bait da. Eta hauek, **salbuespenak** **salbuespen**, hegamotz aritzen bait dira beste alor tekniko-zientifikoe-tan. Denok gara hemen zordun, ez dago oraingoz **goia** jo duenik, ezta egongo ere pixka batean.

Nobelan kontatzen direnak ehun urte barruko etorkizunean **kokatzen** dira. Gizakia aspaldi hasi zen espazioaz jabetzen, eta konputagailu miragarritz, hologramagailuz eta **hodi** garraiatzailez inguratuta bizi da. Testuinguru honetan, protagonistari, Edwinston Iztueta gazteari, gauza sekretu bezain kezagarria burura-

tuko zaio: eta gauza balitz gizaki berri bat sortzeko, **garunean** zenbait mikrochip txertatuz? Hor du, baina, Ulianov polizi buruaren sistema oso begi zorrotzez begira, eta ez zaio erraza izango. "Blade runner" pelikula gogoangarriak agertzen zuen bidetik, neurri batean. Ez zaio umore-ukiturik ere falta.

GAU BAT GAUEKOEN ARTEAN

J. Garzia. Auskalo, Erein.
Donostia, 1988.

③ Ipuin klasikoaren kutsukoa da "Gau bat gauekoen artean". Ipuin klasikoetako baliabideak ageri dira bertan: bidaia, eginkizun zaila, sorgin on batzuen laguntza,... eta euskal mitologiari **gertu** dauden elementuak: Mari, Eguzki **amandrea**,... Eta haurrentzako ipuinek duten **zeregin** miragarria, haurra bere munduarekin, bere ezinekin, **aurrez aurre** jarri eta irudimenaren leihotik erantzunak erakustea. Martin beldurrez eta negar batean aurkituko dugu **maiz**, baina, ia besterik ezin duela dirudienean, handik edo hemendik, beti agertuko da irtenbideren bat. Eta azkenean asmatuko du nahi zuena: **amandrea** aurkitzea, horretarako eguzkiraino joan behar izan badu ere.

Aipatzekoa da ipuina maisutasunez kontatua dagoela, klasikoaren maisutasunaren kutsua duela esatera ausartuko naiz.

HENRY BENGEOA INVENTARIUM

Emak Bakia Baita. Elkar.
Donostia, 1989.

③ Liburuska honetan eta horrekin batera doan zintan bildu dute Bernardo Atxagak, Jose Mari Iturralde eta Ruper Ordorikak (Emak Bakia Baita izena aukeratu dute emankizun honetarako), aurreko bi urteetan zehar, hainbat institututan eskainitako emanaldi poetikoa. Misteriozko narrazioa dela esan daiteke, Pessoa, Kavafis, Cocteau,... **oihartzun** eta islada literarioz betea, barnean kanta, poemak eta bestelako errezitatuak biltzen direlarik.

Zenbait lagunek Hamburgora egindako bidaiaren kronika-modukoa da, Henry Bengoa lagunaren bila joan eta ez dute aurkituko. Haren **arraztoen** atzetik hasi eta inventariuma osatuz joango dira, mesanotxeko liburuak, armairuko arropak, saskiko paperak, Henryren egunkaria. Horiekin, halako istorio triste eta **kezkarria** joango da osatuz, azkenerako Henryren desagerteta aski argitua geratuko delarik.

Lan honen atzean Joseba Sarri-nandiaren hutsunea ote dagoen, obrak asmo politiko zehatz bat ote duen,... halakoak esan dira gure artean. Irakurle-entzuleak du orain bere aldi.

IÑAKI IÑURRIETA

UKATU.—Negar.
ARLO.—Saila, esparrua, eremua.
GARAPEN.—Desarrolloa.
HALA... NOLA.—Bai... bai... Tanto... como...
GORDIN.—Gozatu edo zorituz gabea. Crudo.
BADUKE.—Tendría.
JABEGO.—Propiedad.
SALBUESPEN.—Excepción.
SALBUESPENAK SALBUESPEN.—Salbuespenak aparte.

GOI.—Goiena, tontorra, erpina.
KOKATU.—Lekutu. Ubicar.
HODI.—Tubo.
GARUN.—Burmuina. Cerebro.
KUTSU.—Itxura, antza.
GERTU.—Hurbil, aldean, hurrean.
AMANDRE.—Amona.
ZEREGIN.—Egitekoa. Quehacer.
AURREZ AURRE.—De frente.

IRUDIMEN.—Imaginación.
MAIZ.—Sarri, askotan, sarritan.
LIBURUSKA.—Liburu txikia.
OIHARTZUN.—Eco.
ARRASTO.—Zantza, aztarna.
KEZKAGARRI.—Kezka(tu)+garri. Preocupante. —GARRI atzizkia eragina adierazteko erabiltzen da. Esate baterako: negargarri, lotsagarri, beldugarri...

ZAZPI BIZILAGUN HAMABI METRO KARRATUTAN

Argazkiak: X. ELGEZABAL

③ Lau metro luze, hiru metro zabal eta metro eta hirurogeiko altuerako estudioa, zazpi lagun bizitzeko. Naturaren edertasuna eskaintzen duen leihatila bat aurrealdean, sukaldea bazter batean eta erdi-erdian etxeko giroa goxatzen duen berogailua. Ez gabiltza Mediterraneo aldeko estuioaren bat saldu nahian. Inolaz ere ez. Ezta Liliputeko herrialdean ere. Gure herrialdean bertan dira horrelako etxetxoak. Ez daude salgai, ordea. Norberak eraiki eta hornitu behar izaten ditu, diru handirik xahutu gabe, jakina, ez bait dira luzarorako. Ohol zahar batzuk nonbaitetik hartu, sapairako bigarren eskuko olanaren bat erosi eta bestek zakarretara botatako altzariak jaso ondoren, arkitekto eta peoi-lanetan hasi behar, ez plano, ez tresna aproposik, ez ezer.

LAGUN.—Pertsona.

LEIHATILA.—Leiho txikia.

BEROGAILU.—Bero(tu)+gailu. Berotzeko tresna. Calefacción. Era berean: garbigailu, hozgailu, igogailu.

ERAIKI.—Egin, altxatu.

HORNITU.—Abastecer.

XAHUTU.—Eraigi, gastatu.

OHOL.—Tabla.

SAPAI.—Techo.

OLANA.—Lona.

ZAKARRETARA BOTA.—Echar a la basura.

ALTZARI.—Mueble.

JASO.—Altxatu, gorde.

APROPOS.—Egokia, ona.

Euskal jatorriko izena badute ere, etxebizitza hauetan ez da euskararik entzuten. Portugeseraz edo caléz mintzatzen dira txaboletako bizilagunak, portugeseraz batez ere. Izan ere, gizarte honetako azken mailan daude gaur egun portugaldarrak, ijitoen atzetik. Beren **sorterriko miseria** gorritik ihesi etorri eta, gure gizartekoa ezagutu dute. Lasarten txaboletan bizi diren batzuekin hitz egin dugu. Baita Irungo ijito batzuekin ere. **Etsipena** nabari zaie, laguntzaren zain daudela badiote ere.

dea, Portugaletik etorri berriak dira, han gaizki bizi zirelako. Iruñean bizi izan gara zenbait urtetan. Nire gurasoei udaletxekoek etxebizitza zahar bat eman zieten, ia **erortzeko zorian** zegoena. Baina senide asko bizi ginen han. Guztiontzako tokirik ez eta **hanka egin** behar. Gainera, ezkondu, soldaduzkatik etorri eta bi haur izan genituen berehala. Hementxe gaude orain”.

Umeak —lau urtekoa bata eta urte t’erdikoa bestea— aiton-amonen pisuan jaioak dira, baina **azkar**

Eskaletza, ogibiderik zaharrena

Eskean aritzen omen dira Donostiako kaleetan, lanik ez bait dute aurkitzen. “Gustura hasiko nintzateke lanean eraikuntz arloan edo **edonon**. Baina ez dago ezer. Iruñeko **errolan** nago eta, beraz, hango enplegu-bulegoan eman behar izena. Garai batean, langabeziako zerrendetan nengoen. Baina ezin naiz hiru hilabetez behin haraino joan txartelari **zigilu berria jartzera**”, dio Mariok. “Diru asko behar du hara eta hona ibiltzeko”, eranstean du Fatima bere andrearekin. Beste portugaldar asko bezala, kaleko langile bihurtu dira. Langile zigortuak, ordea, Fatimak dioen bezala. “Haurrak ondoan ditugula, ez digute eskatzen uzten. Komisaldegira eramane eta jateko genduen diru guztia kentzen digute. Oinez etorri behar izaten dugu honaino, autobuserako dirurik gabe uzten gaituzte eta”.

Portugesak ez dira txaletetan bizi, ez horixe!

Mario eta Fatima gazte portugaldarren txabolaren **zertzelada** batzuk eman dizkizuegu hasieran. Lasarten, N-1aren bazterrean dagoen txabola-multzoan bizi dira, orain lauzpabost hilabetez gero. Etxebizitza **kaskar** horretan bi familia —zazpi senide— bizi dira, ohe **bana** ere ez dutela. Izan ere, nola sartu zazpi ohe, bi altzari, berogailua, sua eta abar hamabi metro karratutan?

Txabola batetik bestera

Mariok, hogeitalau urteko gazteak, hitz egin du gurekin. **Aldame**nean ditu andrea —Fatima— eta bi haurrak. “Hiru txabolotan sei familia bizi gara. Bizi edo... Gu hemen jaioak gara batzuk. Beste batzuk, or-

asko ezagutu dute zer den txabolatan bizitzea. Hau ez da beren lehen txabola. Iadanik beste batean bizi-tuak dira. “Lasarteko gailkaldeko txaboletan bizitzen jarri ginen. Hogei bat txabola zeuden han, portugaldarrenak denak. Baina udaltzainek bota egin gintuzten, txabolatan bizitzea **debekatuta** omen zegoelako. Hura utzi eta beste hau eraiki behar”, dio Mariok. Bizimodu **latz** horretan haurrak gaisotzea ez da batere harrizkekoa. Harrigarria ez gaisotzea litzateke. Bi haurrak Donostiako Erresidentzian egonak dira, bata bronkitisak jota eta bestea pulmoniarekin. Sendatu sendatu dira biak. Baina, txabolatan biziz gero, negu gorriko hotz eta **hezetasu**-nak ez du luzaroan barkatzen.

Portugeseraz edo caléz mintzatzen dira txaboletan

Inoiz, bestelako lanetatik ere eskuratzen dute bizitzeko diru-**apur**ren bat. Kaleetan paperezko muki-zapiak saltzen ibiliko dira batzuetan, kostaldean itsasoak lehorreratutako **aloka** biltzen beste batzuetan. Besterik ez dagoenean, kartoi biltzen ere ikusiko ditugu. Diru-sarrera eskas horiekin ezin, ba, etxerik erosi. Erakunde publikoek, bestalde, Euskal Herriko erroldan sartuak egotea gutxieneko baldintza dute, laguntzak emateko. Etxerik gabe ezin erroldan sartu. Erroldatik kanpora ezin etxeaz jabetzeko laguntzarik eskuratu. Irtenbiderik gabeko **gurpil** zoroa hauxe. Bitartean, legez kanpo segi behar, debekatutako txabolatan biziz eta lanbide galerazitik jatekoa ateraz.

Txabola gaitzen paradisua

Lasartetik Irunera joan gara. Bariantearen bazterrean baratzez eta

MINTZATU.—Hitz egin.

IJITO.—Gitano.

SORTERRI.—Jaioterria, sorlekua.

MISERIA GORRI.—Negra miseria.

ETSIPEN.—Desesperación.

ZERTZELADA.—Pincelada.

KASKAR.—Txarra, eskasa.

BANA.—Ba(t)+na. Bakoitzak bat. Una cada uno. Era berean: bina, hiruna, launa...

ALDAMEN.—Alboa, ondoa.

ERORTZEKO ZORIAN.—Erortzeaz. A punto de caer.

HANKA EGIN.—Alde egin, ihes egin.

AZKAR ASKO.—Oso azkar.

DEBEKATU.—Eragotzi, galerazi, Prohibir.

LATZ.—Gogorra, lakarra.

HEZETASUN.—Humedad.

EDONON.—Nonnahi, edozein, lekutan.

ERROLDA.—Censo.

ZIGILU.—Sello.

BIHURTU.—Bilakatu. Convertir.

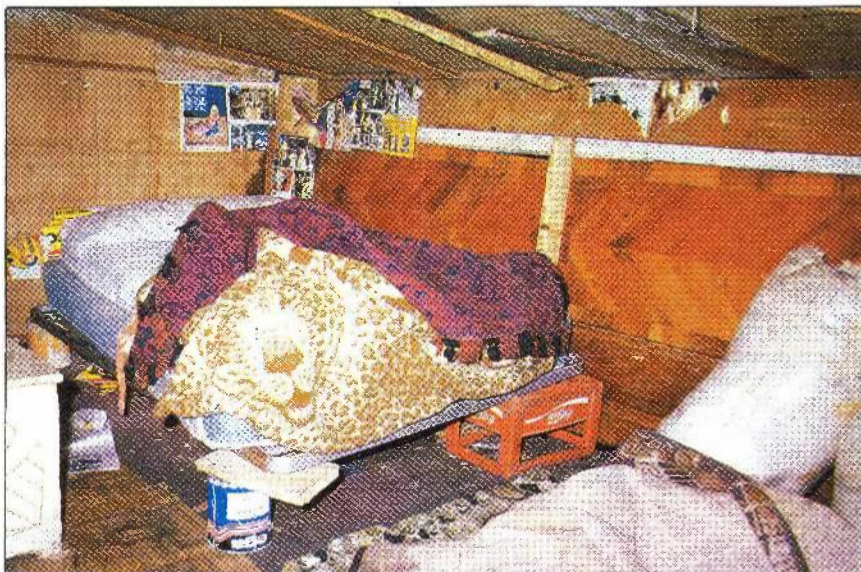
APUR.—Piska.

ALOKA.—Alga.

GURPIL.—Rueda.

ZATAR.—Itsusia.

JOSI.—Bete.

Honelakoak dira Lasarteko N-1aren bazterrean dauden txabolak.

lan-tresnak gordetzeko txabola **zatarrez jositako** parajea ageri da. Muga zeharkatzen dutenek hirugarren munduko herrialderen batean sartu ote diren pentsatuko dute seguraski. **Eskerrak** ez dakiten txabolen ondoko tailer hustu eta zaharkitu batean ijito-familia bat bizi dela.

*Ohe bana ere ez dute.
Izan ere, nola sartu zazpi
ohe, bi altzari, berogailua,
sukaldea eta abar
hamabi metro karratutan?*

Maruja da etxeakoandrea. Etxekoandrea diogu, baina han ez da etxerik. Garai bateko lantoki heze eta ilun honek ez du etxe izenik merezi. Negua da eta goiz hotz honetan lurrean piztutako suaren inguruan aurkitu dugu Maruja, sei bat hilabeteko haurra **altzoan** duela. Ondoan, beste emakume bat, hau ere beste haur txiki batekin. Laguntza eskatzen du Marujak. Etxebizitza bat behar dute, hotzak eta hezetasunak **akabatuko** ez baditu. "Gizona, Emilio, ospitalean dago orain astebetez geroztik. Bronkitis asmatikoa

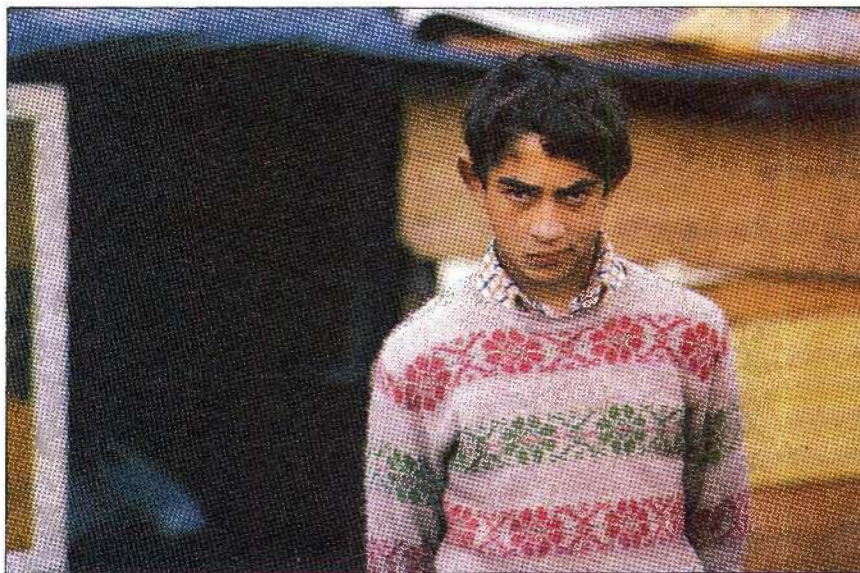
dauka. Lehenago ere behin baino gehiagotan joan da hara horregatik. Handik etortzen denean, berehala gaisotuko da berriz. Ikusi **zolua**, busti-bustia dago. Sekulako hezetasuna dago hemen eta hotza. Denok hilko gara hemen. Umeak ere behin baino gehiagotan egon dira ospitalean bronkitisarekin. Garai batean gurdian bizi ginen. Hemen baino hobeto geundela uste dut. Ez genuen honelako hezetasunik behin-

tzat. Etxebizitza eskatua dugu, baina hementxe gaude zain. Noiz arte? Zuk ba al duzu ezer egiterik?"

*Eskean ibili, paperezko
muki-zapiak saldu, algak
eta kartoia bildu...
Dirubide eskasak
etxea erosteko*

Irur aldean bizi izan dira orain hogeitazazpi bat urtez geroztik. Baina, orain bi urtera arte ez omen dira Erroldan egon. Horrek ez die gehiegi lagunduko. Esate baterako, urte honetan bertan, **agian** martxo aldean, Jaurilaritzak eta hiru Aldundiek familia **behartsuei** banatuko dizkieten. diru-laguntzak eskuratzeko, seguraski, hiru urtez Erroldan sartuta egotea eskatuko da. Jendea kanpotik laguntzen bila etor ez dadin, ezarriko da **epe** hori.

Gauzak horrela, baliteke Marujaren familiakoek plangintza horretan sartzerik ez izatea. Burokraziatik kanpora bizi izanak kalte handia egin dio ijito-arrazari. Umeek irakurtzen eta idazten ikasteak **lagunduko ahal** die horretan!

Gazte-gaztetatik hasten dira eskean.

ESKERRAK.—Menos mal que. Gracias a que.
ALTZO.—Magala. Regazo.
AKABATU.—Hil, galdu.

ZOLU.—Solairua. Suelo, piso.
GURDI.—Orga. Carreta.

AGIAN.—Beharbada, apika, onenean.
BEHARTSU.—Pobrea, txiroa.
EPE.—Denbora. Plazo.
LAGUNDUKO AHAL DIEI.—Ojalá les ayude, esperemos que les ayude.

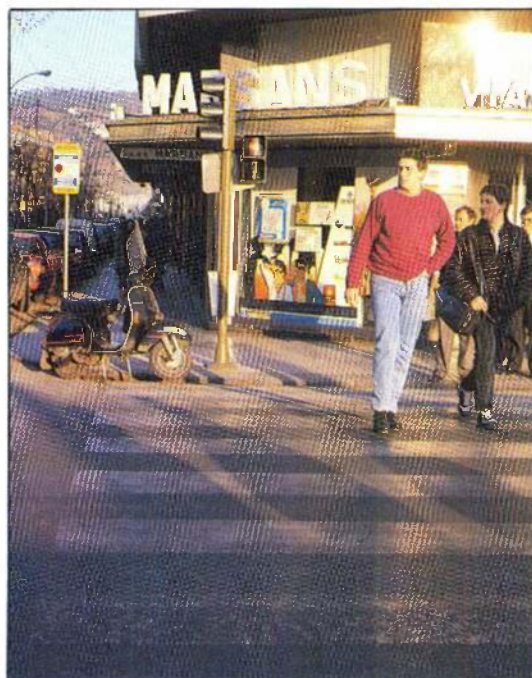
Argozkiak: B. HEREDIA

KARGA HANDIKO OPARIA

② Alan eta Fiona Beaumont zoriontsu bizi dira Suffolk-en, Ingalaterran. Ezkonberriak dira. Ezkontzetan ohi denez, opari ederrak egiten dira, eta Alanen amaginarrebak opari bikaina egin die. Orain hamar urte submarinismoa egiten hasi ziren. Bada, Fionaren amak, Alison Crossley-ek gerrako itsasontzi bat oparitu die. The Monarch itsasontzia 1945ean hondoratu zuten. Beraz, zertxobait izorratuta egongo da. Bikotea eguraldia noiz aldatuko zain dago itsasontzia ikusteko.

OINEZKOARI, ISUN GALANTA

② Oinezkoak askotan kexu izaten dira. Kotxeak azkarregi ibiltzen omen dira, ez omen dute zebra-biderik errespetatzen. Isunak, ia gehienetan, gidarientzat izaten dira. Ez beti baina. Fuengirolako oinezko batek 67 milioi pezeta ordaindu beharko ditu. Ez gutxi ere! Oinezkoa kaminoan sartu zen; kamioi bat zetorren. Txoferrak ez zuen oinezkoa harrapatu nahi, eta ez zuen harrapatu. Baina oinezkoa saihestu nahian bi kotxe jo zituen. Batean atzerritar batzuk zihoazen eta bestean bi guardia zibil. Epailak uste du errua oinezkoarena dela. Oinezkoaren abokatua ez dago ados, eta errekurritu egingo du. Bada gauza harrigarriagorik; gertakari hau 1986ko irailean gertatu zen, eta epaia handik bi urtera eman da. Azkar, ezta?

ZORIONTSU.—Pozik, gustora.
EZKONBERRI.—Recién casado.
AMAGINARREBA.—Suegra.
BIKAIN.—Ederra.
OPARITU.—Erregalatu.

HONDORATU.—Hondora joan. Ir a pique.
IZORRATU.—Hondatu.
BIKOTE.—Pareja.
OINEZKO.—Peatón.
ISUN.—Multa.
EZ GUTXI ERE!—¡No poco por cierto!

SAIHESTU.—Evitar.
ATZERRITAR.—Kanpotarra. Extranjero.
EPAILE.—Juez.
ERRU.—Culpa.
ADOS.—Konforme.
EPAI.—Sentencia.

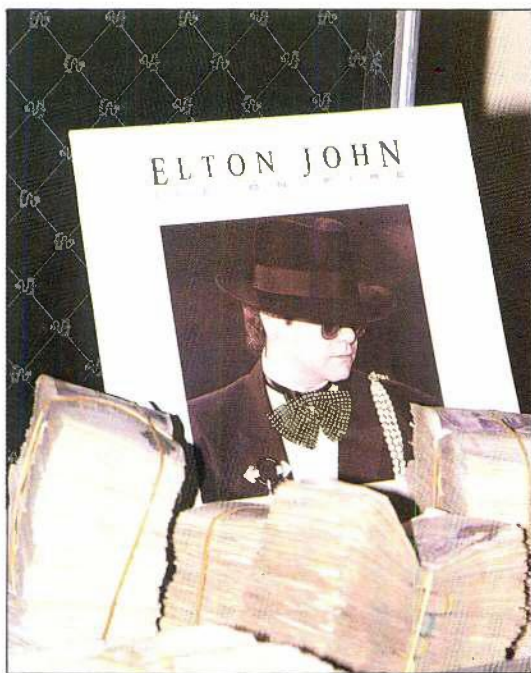
ABERATSA, ORAINDIK ABERATSAGO

② Artistak ez dira askotan ondo konpontzen kazetariekin.

Artista eta kazetarien arteko auziak aspaldikoak dira. Artistak bere gauzak etxe barruan gorde nahi izaten ditu.

Kazetariak, ordea, informazioa eskaini nahi du. Non jarri mugak? Horra hor **koska!** Edo artistak halakoa esan, eta kazetariak bestelakoa. Berriro ere **istiluak**: "Nik hau esan nuen, eta zuk hori idatzi duzu". "Ez. Hori ez da horrela. **Gezurti hutsa** zara" eta abar. Eta narru gorritan azaltzen diren emakumeak?: "Nik ez nizun baimenik eman argazkiak ateratzeko, ezta argitaratzeko ere". "Bai. Eman zenidan". Istiluak eta liskarrak, eta auziak. Batzuetan epaileak artistari ematen dio arrazoiak. Horixe gertatu zaio Elton John abeslari ingelesari. The Sun egunkariak 200 milioi pezeta eman beharko dizkio. Elton John Ingalaterrako orgia batean egon zela esan zuen egunkariak eta orgia horretan droga ere bazela. Baina egun horretan Elton EEBBtan zegoen.

Egunkariak barkamena eskatu du. Informazioa gazte homosexual batek zabaldu zuen, eta gezurra izan. Diru horregatik Eltonek ez du zergarik ordaindu beharko. Poltsikoa berriz ere **bero** edukiko du abeslari betaurrekodunak.

KONTUZ JENDEAREKIN

② "Sinisten dut, sinisten dut..." Horrela dio eliz kanta euskaldun batek. Ba bai. Egia da. Jendeak sinesten du **hurkoa** gaiztoa dela. Centro de Investigaciones Sociológicas, CIS delakoak, inkesta bat egin zuen Espainian. % 73ak ez du jendearengan konfidantzarik eta % 25ak bai. Inkesta 1988an egin zen. 1987an izan zen antzeko beste inkesta bat. Eta urtetik urtera jendeak konfidantza gutxiago du jendearengan. Ederra, ezta? CISek beste inkesta bat ere egin zuen. Hau ere Espaini mailan. Inkestatuen artean % 75ak uste du guztiok dugula zerbait on eta zerbait txar, eta % 22ak gizakia batez ere zintzoa dela. Eta zuk, zer uste duzu?

AUZI.—Pleito.

KOSKA.—Gakoa. *Intrínquilis, la madre del cordero.*

ISTILU.—Sesioa, eskandaloa, liskarra.

GEZURTI HUTS.—Guztiz gezurtia.

NARRU GORRITAN.—Bilutsik, larru bixirik. *Desnudo.*

POLTSIKOA BERO EDUKI.—Diru asko eduki.

HURKO.—Prójimo.

GIZAKI.—Ser humano.

BATEZ ERE.—Batipat, gehienbat. Sobre todo.

FONDUE, MAHAIAN JATENAREKIN JOLASEAN

③ Fondueak zer diren gauza jakina da. Entzun, **behinik behin**, guztiok entzun dugu. **Dastatu**, ordea, gutxi batzuek bakarrik izan dute **aukera** hori. Fondue-etxeak ez dira asko gure artean. Bilbon badira, Donostian **bakarra**, beste bat Asteasun. Eta kitto, besterik ez dago. Baina, azal dezagun hitz gutxitan fonduea zertan den: Fondue prestatzea ez da zaila, lagunartean egiten den jana bait da. Norberak **maneatzen** du jana mahai gainean **surtan** dagoen ontzitzo batean. Ontzi barrukoa bero-bero edo **irakiten** dagoenean, aldeztu aurretik zatitu dugun haragia, arraina, ogia nahiz fruta sartuko dugu **sardeska** luze baten **muturrean**. Ontzi barruan olio, salda, gazta, txokolateak bero-bero iraungo du azpiko suari esker. Beraz, busti nahi dena tenedore-muturrean jarri eta ontzian ipiniko dugu nahi dugun punttua lortu arte. Fondueak eskaintzen dituen aukerak ugari dira. Lagunartean bildu ontziaren inguruan eta irudimenak ematen duen guztia manea daiteke.

Fonduearen jatorria ez dago batere argi. Batzuk zingaroa ote den susmoa dute. Suaren inguruan eta izarren azpian egiten ziren kanpaldi haiek gogoratuz, beharbada. Beste batzuek, ordea, suizarra dela diote. Liburuak **miatuz**, fondue honela definitzen dute: suizar jatorria duen janari berezia. Zenbait gazta-klase hartu eta ardo zuritan, biper eta kirschrekin batera **urtzen** dira. Normalean, emmenthal edo gruyère izaten da gazta. Fondue bourguignon delakoari buruz, berriz, hauxe diote: haragi-zatiz egindako jakia. Mahaikide bakoitzak sardeskaren muturrean haragi-puska jarri eta al-koholezko suarka baten gainean beti bero irauten duen ontzian sartzen du.

Beraz, definizio hauek diotenez, fondueak berez suizar jatorria du. Baina, normalean fondueak Alsazia ekartzen digu gogora. Egia esateko, Suiza eta Alsazia ez daude elkarrengandik urruti. Ezta Alemania ere. Hortaz, fonduearen jatorria kultura horretan **koka** dezakegu. Alsazia, gaur egun Frantziako lurraldea da, nahiz eta **garai** batean Alemania izan zen. Estrasburgo du hiriburua.

Fonduearen berri jakiteko Donostiako "La Alsaciana" fondue-etxera jo dugu. Bertako nagusiarekin aritu gara fondueaz hitz egiten: "Fonduea Alsaziarra dela esan daiteke. Ezin dugu ahaztu hango haragi eta gazta-aukera ikaragarria, eta primerakoa dela gainera. Bestalde, frantsesak **sukaldari apartak** dira. Beraz, fonduea jateko berezia da".

Harrera ona

Alberto Olabarrieta, etxeko nagusiak, fonduea gure artean gero eta estimazio gehiago lortzen ari dela aitortu digu: "Bai. Halaxe da. Gainera, gero eta **bezero** gehiago dugu-nez lokala handitu beharrean gaudela. Oso **harrera** ona izan du fondueak. Beharbada, oso janari sentziloa delako, eta, batez ere, nork bere gustura manea dezakeelako. Euskaldunari tripa zaintzeak lan handiak ematen dizkio. Betiko janaz gain beste herrialdeetako platerak

BEHINIK BEHIN.—Behintzat, gutxienez.
DASTATU.—Probatu, txastatu.
AUKERA.—Egokiera, parada.
BAKAR.—Bat besterik ez.
MANEATU.—Prestatu, atondu.
SURTAN.—Al fuego.
IRAKIN.—Hervir.
SARDESKA.—Tenedor.

MUTUR.—Punta.
IRUDIMEN.—Imaginación.
JATORRI.—Nondik norakoa, sorburua. Origen.
MIATU.—Aztertu, arakatu.
URTU.—Fundir.
KOKATU.—Lekutu. Ubicar.
GARAI.—Denbora, sasoa.
JO.—Joan. Acudir.

PRIMERAKO.—Oso ona.
SUKALDARI.—Sukald(e)ari. Cocinero.
—ARI atzikia ofizioa edo afizioa adierazteko erabiltzen da. Esate baterako: pilotari, arraunlari, futbolari...
APARTA.—Oso ona, primerakoa.
BEZERO.—Parrokianoa. Cliente.
HARRERA.—Abegia, ongietorria.

Alberto Olabarrieta eta Celia Berlosok fondue-etxea hartuberria dute, baina oso pozik daude negozioaren martxarekin.

probatzeko prest dago. Herri hone-tan **jaki** berriak estimatuak direla esan nahi dut”.

“Gure fondueak, dio Albertok, oinarri-oinarrian oso sentziloak dira. Baina, jan-klase honek sukaldaria-ren irudimenari askatasun handia ematen dio. Horregatik, berez osa-garri gutxikoa izanik, kontsumitzailearen eskuetan geratuko dira “iku-tuak”. Gure etxean primerako **osa-garriak** erabiltzen ditugu”.

“Gero, haragi-fonduea atontzeko, zenbait saltsa prestatzen ditugu: gazta-saltsa, **baratxuri**-saltsa, almendra-saltsa, baita pepinilo eta tomate-saltsak ere. Bezeroren batek besteren bat eskatuko baligu, gu edozertarako prest gaude. Horrega-tik diot janari honek irudimenari as-katasuna uzten diola”.

Haragi-fondueaz gain, gaztarena ere egiten dute: “Gazta-fonduea ere oso erraza da. Ontzian zenbait gazta urtu, likore, ardo eta espezieekin na-

***Fondue-etxeetan
zerbitzariak fonduea
mahai gainera ateratzen
du, baina prestatu,
mahaikideek
prestatzen dute***

hasturik. Gazta, normalean, e-mmenthala eta gruyère izaten da. Nik beste bat ere eransten dut: piz-zetarako erabiltzen dena, hain zu-zen. Nahasketa horretan dago su-

kaldariaren meritua eta gazta-fon-due onaren **koska**”.

“Txokolate-fondueak ere harrera ezin hobeia izan du. Nor berak bere bonboiak egitea baino gauza hoberi-rik ba al dago, bada?” galdetu digu Albertok.

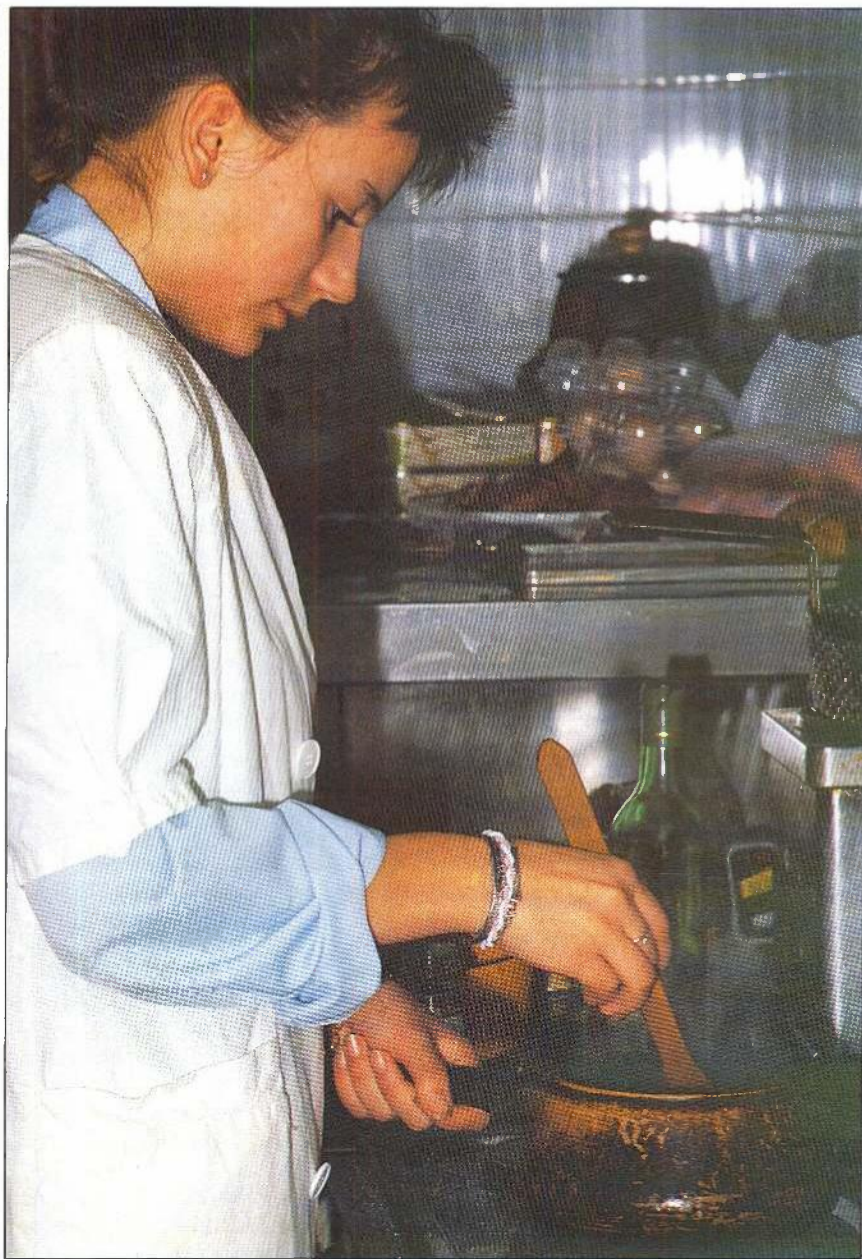
Hiru fondue-klase hauek dira printzipalak. Badira klase gehiago. **Saldatan** egositako haragia, eta marisko-fonduea, besteak beste.

Ikusi dugun bezala, nork bere gustura nahi adina fondue egin di-tzake, fonduea prestatzeak ez bait du sekreturik. Dagoeneko, esan be-har, gure dendetan fonduea manea-tzeko osagarriak eginak saltzen di-tuztela. Beraz, ontzi berezi horiek erosi eta primerako fonduea etxean egiteko pronto zaude.

Hona hemen txokolate-fonduea-ren errezeta. Anima zaitezte!

JAKI.—*Jatekoa, jaten...*
OSAGARRI.—*Osagaia. Ingrediente.*
BARATXURI.—*Berakatza. Ajo.*

KOSKA.—*Gakoa. Intrínquilis, la madre del cordero.*
SALDA.—*Caldo.*

Fonduea maneatzea oso erraza da. Nork bere etxean presta dezakeen jatena da.

Txokolate-fonduea

- 300gr. txokolate esneduna.
- 10gr. gurina.
- 7 goilaratxo crème fraîche (esnegaina baina likidoa).

- 50gr. maspasa (korintokoak).
- 3 goilaratxo ron.
- 750gr. fruta (urtaroaren arabera: platanok, meloia, udareak, pikuak, pina, aranak, kiwia, marrubiak,...).
- limoi bat.

«Euskaldunok ez dakigu haragia atontzen. Nere ustez, saltsak derrigorrezkoak dira»

Fruta garbitu eta puskak egin. Platanok eta udareak limoi-uraz estali.

Txokolatea, gurina eta esnegaina fondue-ontzian sartu eta su motelean urtzen utzi, gelditu gabe irabiatuz maspasak eta rona erantsi.

Frutak banan banan txokolatetan sartu.

Galletak eta barkiloak jan daitezke fondue honekin batera. Txokolate-fonduearekin ura, kafea edo tea edaten da.

Oharra: Txokolate-fonduea oso lodia aterako balitz, ura, kafea, koñaka edo Calvados bota mehetzeko.

Txokolate-fonduea ez da egiten zaila.

POZOINAREN INGURUAN

③ Pozoinek aintzinatik liluratu dute gizakia.

Hasiera batean, beren eragin, konposaketa eta antidotoak ezagutzen ez zirelako edo, **ezkutukoak** izan ziren. Baina, hala ere, naturak nahiz gizakiak erabiltzeko moduagatik, zientziak izugarritzko **arreta** jarri izan die pozoinei.

Paracelsok, alkimista eta sendagile famatu eta zaharberritzaileak (1493-1541), galdera hau egin zion bere buruari, ondo pentsatutako galdera: "Zer da pozoin ez dena?" eta gaineratu zuen: "Gauza guztiak dira eta denek dute pozoina. Dosiaren baitan dago gauza bat pozoin izatea ala ez izatea".

Pozoin naturalak

Naturak landare eta animalia askori **makina bat** elementu pozoitsu eman dio bere burua babesteko edota besteri erasotzeko.

Lehoiak izugarritzko atzapar eta **letaginak** dauzka, **erbia** abiada bizian ibiltzeko **gauza** da bere hanka arin eta bizkorrei esker, txipiroiak hain ezaguna den tinta botatzen du, baina **sugegorriak**, esaterako, pozoina behar-beharrezko du **harrapakinak** hiltzeko.

Beraz, lasai asko esan dezakegu pozoinari esker ailegatu dela bizirik espezie bat baino gehiago gaurko egunetara.

Toxikoak eta botikak

Bestalde, kantitatea ez da beti erabakiorra izaten gauza bat pozoina den ala ez esateko. Bada bizidun guztientzat eragin bera ez duen pozoinik. Esate baterako, sorgin-belarra (belladonna, gaztelaniaz) gizakientzat zenbaitetan **kaltegarri** gertatzen bada ere —nahiz eta garai batean emakumeek erabili kosmetiko-moduan— **untxi** ez die inolako kalterik egiten.

Dena den, ehiztari-biltzaile edo nekazari-ehiztari diren herri askok erabiltzen dituzte pozoinak. Herri hauen armak **kemen** gutxikoak direnez, animalia handiak, **hegaztiak** eta baita arrainak harrapatzeko ere laguntza handia ematen die pozoinak. Zerbatanaz behar-beharrezkoa da ehizean egiteko. Malaca-ko semang herriak ipoh izeneko arbola baten **sapatik** lortzen du, Panamako choco **leinukoek** **dortoka** baten glanduletatik. Amazoniako herri askok eta askok curare izeneko pozoina erabiltzen dute. Curarea lortzeko, dagoen po-

zoinik eraginkor eta azkarrenetakoa, Strychnos toxifera izeneko landare baten sapaiz baliatzen dira.

Ez gara gehiegi luzatuko, begien bistakoa da animalia eta landare ugari ematen duela gaia pozoinak presatzeko.

Pozoinak eta gerrateak

Aintzinatik dator arma kimikoen erabilera. Jesukristo jaio baino 600 urte lehenago, Atenaseko Solon legegileak **etsaien** erreka pozoindu zuen eta izugarritzko beherrakoa eragin zien. Beherakoaren eta Atenaseko armadaren indarrez garaitu zituzten arerioak.

Cartagoko general batek egindakoa ere hortxe dago. Zeukaten ardo-pilari **urrilo**-belarra bota zion eta atzera egiten zuenaren itxura egin zuen. Horrela etsai guztiek lo hartu zuten, eta, berak, berriro ere itzuli eta lepoa moztu zien.

Honen antzeko pasadizo ugari dago Historian zehar: elikagai eta urak pozoitzea, kearen erabiltzea, **uzte** su ematea, gaur egungo arma kimiko modernoetaraino.

Argi dago bai gerrateetan eta bai eguneroko bizitzan disparte handiak egin direla kimikarekin.

POZOIN.—Edena. Veneno.

LILURATU.—Txunditu, harritu, zurtu.

GIZAKI.—Ser humano.

EZKUTUKO.—Gordea. Secreto.

ARRETA.—Ardura, ajola, kontua. Atención, cuidado.

DOSIAREN BAITAN.—Segun eta dosia zenbatekoa den.

MAKINA BAT.—Asko, anitz, franko.

LETAGIN.—Colmillo.

ERBI.—Liebre.

GAUZA.—Gai, kapaz.

SUGEGORRI.—Víbora.

HARRAPAKIN.—Presa.

KALTEGARRI.—Kaite(tu)+garri. Kaite egiten duena. Era berean: lotsagarri, negargarri, beldurgarri...

UNTXI.—Konejua.

KEMEN.—Indara, eragina.

HEGAZTI.—Ave.

SAPA.—Savia. (Euskara arruntean: izerdia).

LEINU.—Tribu.

DORTOKA.—Tortuga.

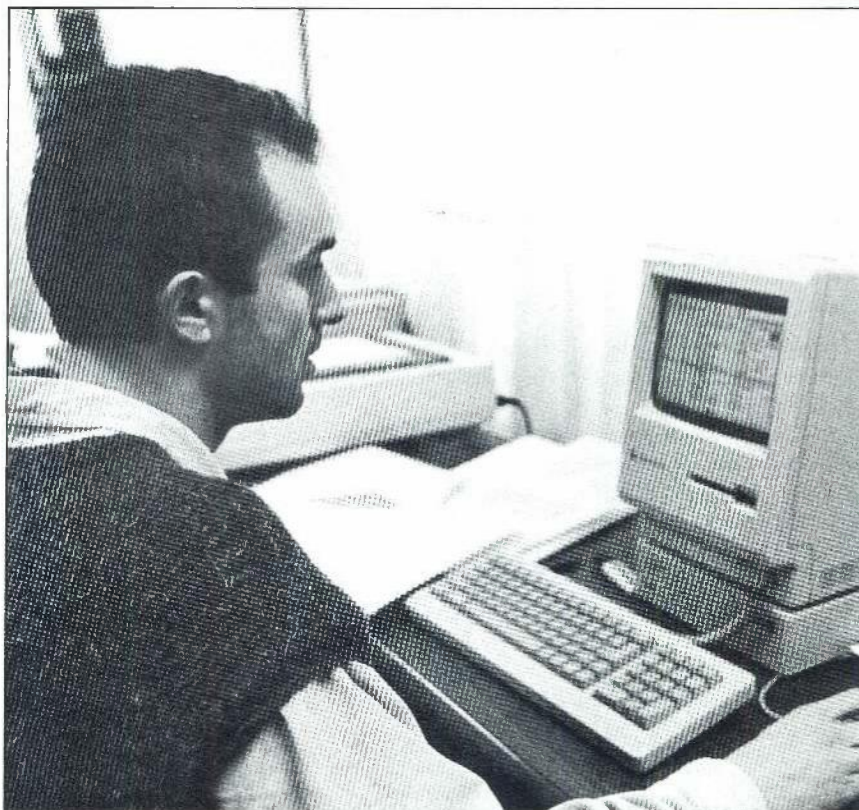
ETSAI.—Azeria, kontrarioa.

URRILLO.—Mandrágora.

UZTA.—Cosecha.

"ARRASATE PRESS" AURRERA EGITEKO PREST

③ Komunikabideetako lehiaketaren batean galdera hau egingo balitz: "Esan minutu batean aldizkari, irratik nahiz telebista lokalak dituzten Euskal Herriko herrien izenak". Erantzuna haxe izango litzateke: Gernika, Donostia, Andoain, Legazpi, Arrasate. Herri gehiago ere badira, noski! Badirudi jendeak lehendabizi bere herriko berri izan nahi duela, eta gero mundura zabaldu. Baina hizkuntzari **erreparatzen** badiogu, oso gutxitan ikusiko dugu **euskara hutsean** aritzen den komunikabide lokalik. Arrasaten lortu dute. Bertan, Arrasate Press izeneko **astekaria** ematen dute argitara, eta den-dena euskaraz, baita publizitatea ere.

Argazkiak: GEMA M. ARRUGAETA

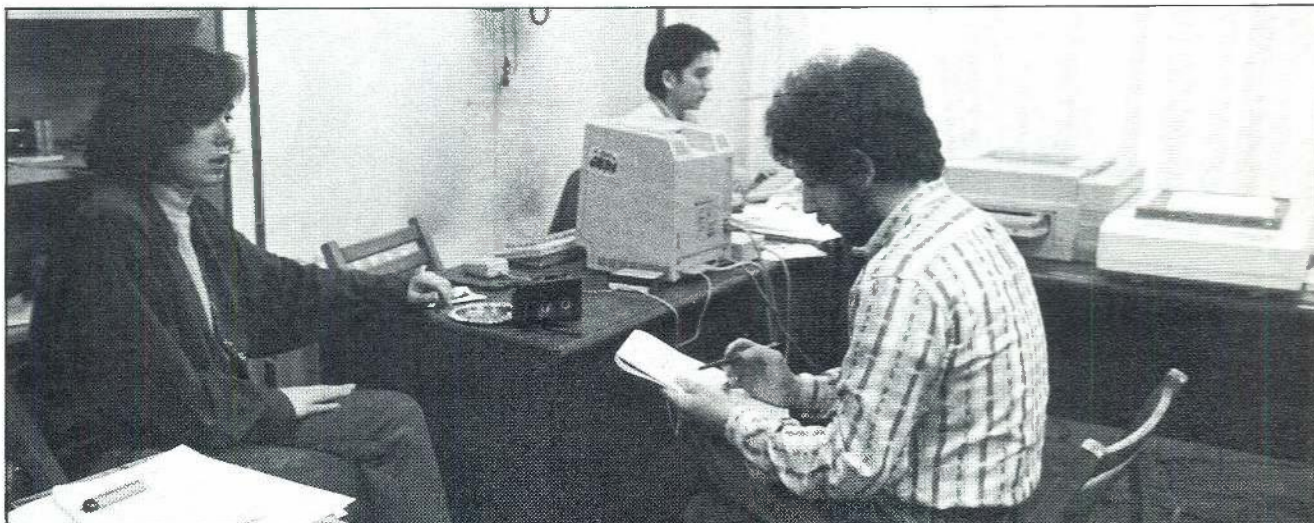
Arrasaten euskarak indar gutxi zuela ikusirik, orain dela bost urte Arrasate Euskaldun Dezagun (AED) elkarteak sortu zen. **Ekintzak** ugari antolatzen dituzte: sukaldaritza-ikasketak, hitzaldiak, lehiaketak eta abar. Elkarte honi Arrasate Press astekaria munduratzeari bururatu zitzaion. "Aldizkaria sortu aurretik urte betez edo talde bat aritu zen zer-nolako aldizkaria atera zitekeen pentsatzen", esan zigun erredakzioan **behar** egiten duen Bego Zubiak. AEDk udalari pasa zion proposamena eta udalak, Euskara Batzordearen bidez, **onartu** egin

zuen. Astekari profesionala **burutu** nahi dute, eta ez **erdipurdiko** zerbait. Udalak, besteak beste, hiru Macintosh ordenadore —Elhuyarrekoei esan zieten egin nahi zuten aldizkariako **aproposak** zirela ordenadore horiek— scanner eta laser inpresora bar erosi zituen. Maketazioa ere erredakzioan bertan egiten dute. Tresneria guztiak bi milioi pezeta balio du. Joxe Aranzabal zuzendaria, erredakzio-lanetan dabilzan Juan Luis Azkarate eta Bego Zubia, eta publizitatearen ardura duen Amaia Garroren soldadak ere udalaren **esku** daude.

ERREPARATU.—*Begiratu.*
EUSKARA HUTSEAN.—*Euskaraz soilik.*
ASTEKARI.—*Astero argitaratzen den aldizkaria.*

EKINTZA.—*Actividad.*
UGARI.—*Askok, oparo.*
BEHAR.—*Lana.*
ONARTU.—*Ontzat eman, baietsi, ederretsi.*

BURUTU.—*Egin.*
ERDIPURDIKO.—*Kaskarra, nolanañikoa.*
APROPOS.—*Egokia, ona.*
ESKU.—*Gain, kontura.*

Astekari profesionala burutu nahi dute.

Maketazioa errekdazioan bertan egiten dute

Praktikotasuna helburu

Praktikotasuna da astekariaren helburu nagusietariko bat. Aldizkaria irakurtzeaz gain, erabilia izan dadila nahi dute Arrasate Press-ekoek. Horretarako, bigarren orrialdean agenda bat dago Arrasate eta **bailarako** telefono interesgarrienez osatua, zeren astekariko gairik gehientsuenek Arrasaterekin berarekin zerikusia badute ere, aldizkariak Deba Garaiko astekari izan nahi du. Hizkuntzari dagokionez, euskara errazean idatzitako aldizkaria da.

Arrasatek hogeitasei mila lagun ditu, eta hamaika milak daki euskaraz eta hiru milak **apur** bat. Ongi idazten zazpi mila lagunek dakite eta zertxobait lau milak. Beraz, badago astekaria nork irakurri. Aldizkariak argia ikusi zuenetik, **hots**, **iazko** azaroaren hogeitabostetik, bi mila eta bostehun harpidedun lortu dituzte. Ez da marka txarra hain epe **laburrerako**. Astekaria **doan** banatzen da. Harpidedun berriak bostehun dira. Hasiera batean bi mila ale kaleratzea erabaki zuten. AEDko bazkideek jasotzen dute, **errolan** dauden zenbaitek ere bai, euskaraz egiten duten gurasoek ere hartzen dute eta zenbait ikastetxetako gurasoei ere dohaineko harpidetza eskaini zaie. Aldizkari baten prozesuan **atalik** garrantzikoenetako bat banaketa da, eta aldizkari honetakoek, beti ere aipatutako praktikotasun hori lortu nahian, Arrasate bertako scout-taldearen esku utzi dute. "Banaketa aldetik onena da. Korreoz bi egun beharko zukeen zerbait arratsalde batean egina dago", esan zigun Bego Zubiak. Astekaria zenbait denda eta taberna guztietara banatzen da.

Astekariaren edukia, denon erabakia

Astekariak ahalik eta objetiboen izan nahi du, inolako alderdikeriari lotu gabe. Arrasateko udalak EAJko bost **zinegotzi** ditu, bost PSOEko eta beste HBko. Xabier Zubizarreta alkatea azken partidu honetakoa da. "AEDko zenbait **partaidek** esan didanez, HB dagoenetik, laguntza gehiago omen du euskarak", zioen erredekzioko Juan Luis Azkaratek. Aldizkaria aurrera ateratzeko diru-laguntza udalak jarri badu ere, astekariaren ardura AEDren gain dago. "Astero egiten dugu bilera AEDko partaideekin aldizkarian zein gai, erreportaia eta elkarrizketa izango diren erabakitzeko. Langileok ez dugu bakarrik erabakitzen". Hala eta guztiz ere, kolaboratzailearen batek gairen bat proposatzen badu, ez zaio trabarik jartzen.

Aldizkaria irakurtzeaz gain, erabilia izan dadila nahi dute Arrasate Press-ekoek

Azkenerako utzi dugu, eta ez garrantzi gutxien duela, Arrasate Press-en beste **ezaugarri nagusia**: Publizitate guzti-guztia euskara hutsean doa. Amaia Garro da publizitate-arduraduna: "Nahiz eta batzuek protesta egin, ez dugu zailtasun handirik izan publizitatea euskaraz jartzeko. Batzuek publizitate **elebiduna** nahi zuten, baina ez dugu onartzen. Barruko orrialde bakoitza hamazortzi modulotan banatua dago, eta 1.000 pezeta balio du bakoitzak. Azaleko publizitateak 9.000 eta kontrazalekoak 15.000". Guztiz garrantzizkoa dela aitortu behar publizitatearena, bai enpresariak euskarari beldurra galtzen hasteko, bai **bezeroak** ohitzeko eta baita euskararentzako berarentzako ere.

HELBURU.—*Xedea, asmoa.*

BAILARA.—*Eskualdea. Comarca.*

APUR BAT.—*Piska bat, zertxobait.*

HOTS.—*Hau da.*

IAZ.—*Joan den urtea, aurreko urtea.*

LABUR.—*Motza, txikia.*

DOAN.—*Dohainik, deialde.*

ERROLDA.—*Censo.*

ATAL.—*Alderdia. Capítulo, aspecto.*

ALDERDIKERIA.—*Alderdi+keria. Partidismo.* —**KERIA** atzizkia akats edo kualitate txarra adierazteko erabiltzen da. Esate baterako: harrokeria, politikeria, zatarakeria.

ZINEGOTZI.—*Kontzejala.*

PARTAIDE.—*Sozioa.*

EZAUGARRI.—*Berezitasuna, adierazgarria.*

NAGUSI.—*Garrantzizkoa, nabarmena.*

ELEBIDUN.—*Bilingüe.*

BEZERO.—*Cliente.*

HOROS

OTSAILAREN 15ETIK

ARIES

Martxoaren 21etik
Apirilaren 20ra

③ Kontuz lanean: traba ugari agertuko dira eta ez zaizu erreza gertatuko jarritako **helburuak** lortzea. Lanari gogor **ekin** beharko diozu.

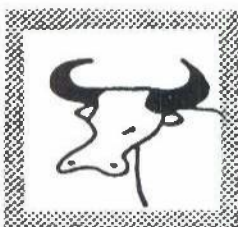
Maitasun-arloan, ez daukazue elkar ulertzerik. Pazientzia, beraz.

CANCER

Ekainaren 22tik
Uztailaren 22ra

Hamabostaldi honetan oso kezkatuta egongo zara eta, horrela egoteko, arrazoirik ez zaizu falta, problema asko dituzu eta. Dena dela, ez geratu etxean, bestela gero eta ilunago ikusiko dituzu gauzak. Irten kalera, lagunekin egotean zure problemak piska bat ahaztu eta pozik biziko zara.

TAURUS

Apirilaren 21etik
Maiatzaren 20ra

Aprobetxa ezazu hamabostaldi hau zeure proiektuak **gauzatzeko**. Astroak zure alde daude eta inguruko laguntza ez zaizu faltako. Gainera, adimen **azkarra** eta entendimendu **zorrotza** daukazazu egunotan.

Beste alde batetik, gozatzeko ere momentu egokia duzu hau. Irten kalera lagunekin eta ez zaizu damutuko.

LEO

Uztailaren 23tik
Abuztuaren 23ra

Hamabostaldi hau oso **garrantzitsua** izango da zuretzat. Lanean arrakasta handia lortuko duzu edo, bestela, gerorako proiektuak gauzatzeko oinarriak jarriko dituzu, erabaki bat hartuz edo inbertsio bat eginez.

Baina lanean gustora bazau-de, are gustorago familia eta lagunekin.

GEMINI

Maiatzaren 21etik
Ekainaren 21era

Erabakiak hartu beharko dituzu, baina zure ingurukoak zurekin egongo dira eta erabaki horiek onartuko dituzte. Baten baten laguntzarekin **arrakasta** handia lortuko duzu.

Diru aldetik oso ondo zabilta. Inbertsioren bat egiteko momentua heldu da.

VIRGO

Abuztuaren 24etik
Irailaren 23ra

Lan aldetik gauzak ondo aterako dira, batez ere, zure lanak artearekin zerikusirik badu. Zeure buruarengan konfidantza handia izango duzu egunotan.

Osasun aldetik, berriz, ez zara hain ondo ibiliko. Ez bazara kontuz ibiltzen, hostu egingo zara eta ohean egon beharko duzu.

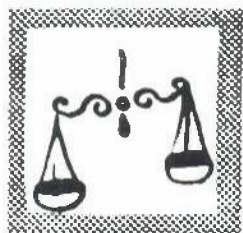
HELBURU.—Asmoa, xedea.
EKIN.—Heldu, hasi.
GAUZATU.—Zertu, burutu.
AZKAR.—Bizkorra, bizia.

ZORROTZ.—Agudo.
ARRAKASTA.—Exito.
HELDU.—Iritsi, ailegatu.

GARRANTZITSU.—Garrantzi+tsu. *Importante.* —TSU atzikiak ugaritasuna edo oparotasuna adierazten du. *Esate baterako: osasuntsu, zoriontsu, paketsu, euritsu.*

KOPOA

MARTXOAREN 15ERA

LIBRA

Irailaren 24etik
Urriaren 23ra

Aspaldian ikusi ez duzun familiako bat ikusiko duzu eta sekulako **solasaldiak** egingo dituzue. Hori dela eta, aisialdia izango da inportanteena hamabostaldi honetan.

Maitasun-arloan ere sorpresaren bat izango duzu. Istripu txiki baten arriskua.

CAPRICORN

Abenduaren 22tik
Urtarrilaren 20ra

Lan asko egin duzu, baina orain **emaitzak** jasotzeko momentua heldu da eta pozik zaude. Dena dela, atseden piska baten beharrean zaude. Egun batzuk libre hartzerik ez baduzu, lanaren erritmoa **motel** ezazu. Logurea.

SCORPIO

Urriaren 24etik
Azaroaren 22ra

Problema ugari sortuko dira, bai lanean, bai etxean, eta guzti horiei **irtenbide** bat emateko gogor-gogor egin beharko duzu lan. Kontuz ibili gehiegi ez nekatzeko eta, ondorioz, tristeziak jota, dena **pikutara** ez bidaltzeko.

Baten bat zure azalpenaren zain dago.

AQUARIUS

Urtarrilaren 21etik
Otsailaren 19ra

Maitasun-arloan, gauzak konpontzeko bidea hartu dute. Hala ere, zuk zeure aldetik gehixeago saiatu behar duzu, gauzak ondo joango badira, Maitasuna eguneroko gauza txikietan frogatzen da.

Lanean ondo aspertuko zara, baina, hala ere, gogor egingo duzu lan. Zu bai **langilea**, zu!

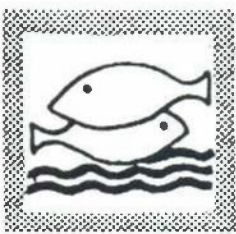

SAGITARIUS

Azaroaren 23tik
Abenduaren 21era

Hamabostaldi hau oso ona izango da zuretzat. Baina ez zaitzela gehiegi fida zeure adur onarekin bestela, **hankaz gora** irtengo da dena eta. Gauzak ondo egiteko ahaleginak egiten badituzu, ordea, zortea zure alde egongo da.

Erabaki zail bat hartzeko momentua heldu da. Ez gehiago luzatu, ondo pentsatuta daukazu zer egin eta.

PISCIS

Otsailaren 20tik
Martxoaren 20ra

Lana dela eta, bidaiaren bat egin beharko duzu eta oso ondo pasatuko. Zeure gauzak ez badi-tuzu egunera jartzen, alferrik zabiltza hainbeste lan egiten.

Diru aldetik ez da aldaketarik izango. Dirua sobran ez daukazu, baina faltan ere ez.

SOLASALDI.—Berriketa, hitzaspertua.
ISTRIPU.—Accidente.
IRTENBIDE.—Solución.

PIKUTARA BIDALI.—Mandar a freir espárragos.
ADUR.—Zortea. Suerte.
HANKAZ GORA.—Alrebes, azpikoz gain.

EMAITZA.—Ondorena, fruitua.
MOTELDU.—Geldotu, mantsotu.
LANGILE.—Saritua. Trabajador.

AI KRIXPIN, KRIXPIN!

- 4 —Aitona, zatoz **aguro**, zatoz hona!
 —Baina, zer duk oraingoan? Iloba honek **ernegara-ziko** nauela ni...!
 —Utz ezazu eguneroko hori eta zatoz **aguro**!

Begi bixkor haiek sumatua zuten zer edo zer **zarba**-tarte hartan.

—Zatoz, ba! Nahi duzunean azkarrago ibiltzen badakizu zuk ere... Begira nola ateratzen duen ipurditik **haria**. Hau da **josteko** makina, hau!...

Armiarma mozkote bati begira genuen Krixpin. Lan-da-lan, etengabea, **ziharduen** armiarmatxoak, aurrez **kokaturiko zeharkako** haritxoekin berri bat, finagoa, **uztartzen** eta josten.

Krixpin, begi-zuloetatik **mirespina zeriola** zegoen, behatz-punttarekin, kontuz, ikutu gabe, bidea seinaltatuz.

- Aurrena** tiranteak bota ditu hor goitik zarba-punta honetaraino: gero, hemendik honuzko **sastrakaren** adar txiki honetara...
 —Hori al huen dena? Horretarako ekarri nauk korrika batean? Moteilak! Zortzi mila **armiarma** ikusiko nizkian neure bizitzan, inori ezer esan gabe eta...
 —Geldi, aitona! —armiarmasareruntz zihoan bas-toia eskuarekin geldituz—, ez didazu esango honen lana zu egiten ari zinena baino baliosoagoa

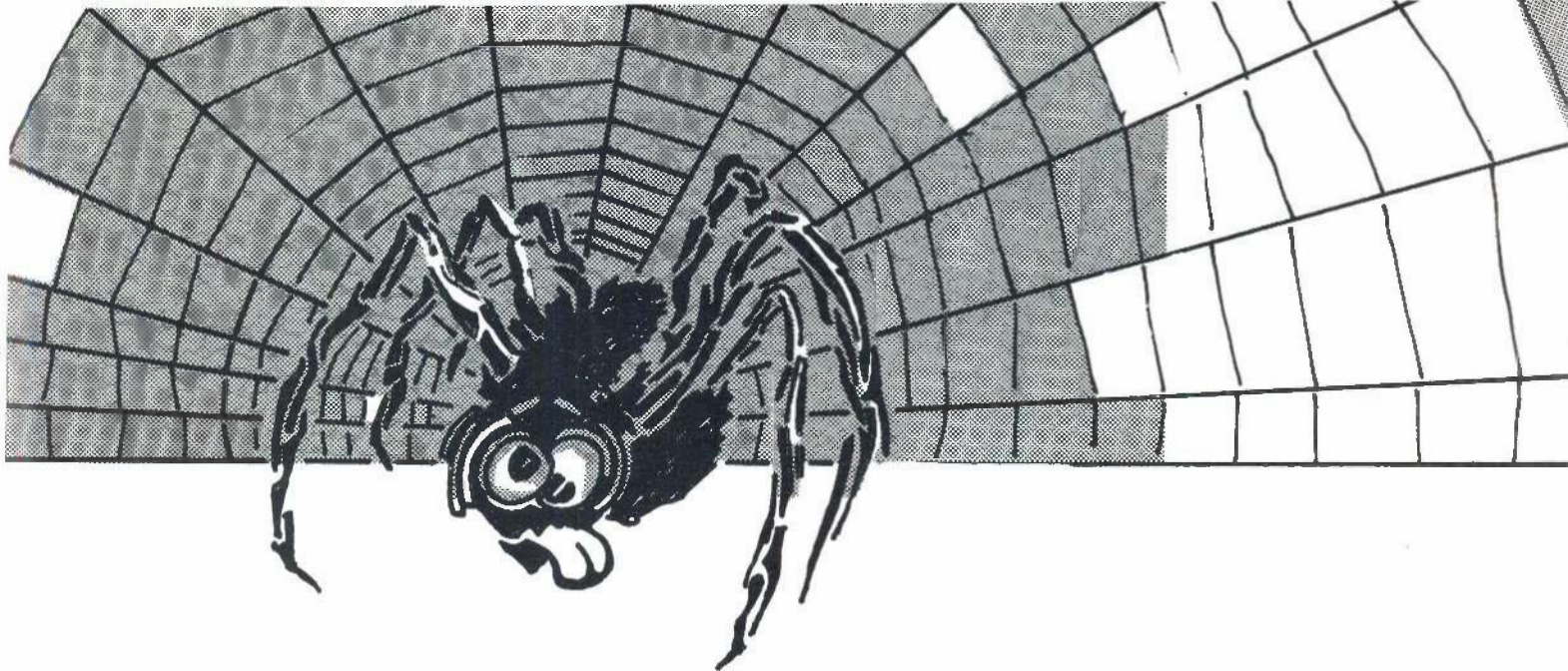
eta meritu gehiagokoa ez denik. Honek bere **jatena** hementxe aterako du. Zu, zer ari zinen, bada, irakurtzen? Tira, konta ezazu.

- Algeriako **matxinadaren** berri jakin nahi nian. Han ere nahasketa frango bazebilek, eta **bazter** guztien **kargu egotea** gustatzen zaidak niri.
 —Too! Eta igual usteko duzu zeuk hango berri jakitearekin haiek bakeatuko direna...!
 —Hau iloba **berritsua**! Eta hik uste al duk, heuk **armiarma** artista horri txalo jotzearekin eta bere lana **ahozabal** mirestearekin gramoren bat edo beste gizenduko dukala bitxo **hiletsu** hori?
 —Ai, aitona; ederki esaten dizu, bai, amonak, eguneroko ditxoso hori irakurtzetik ez zarela asko gizenduko zu...
 —Hago, hago **armiarma** horri begira, ea horrela ikasten dukan pixka bat lanean gehiago **irauten**. **Atxurra** eta **jorraia** hartutakoan ere horrelaxe iraun behar huke gerria doblatuta...
 —Bale, aitona, hori beste kontu bat da. Nik ere ikasiko dut **noizbait** zure aguintea harrapatzen lane-rako. Baina, ez gaitezen betiko **teman** sartu. Esan nahi nizun, lehengo astea, ikastolan, natur zientziak ikasterakoan, maixuak argazki batzu erakutsi zizkigula **armiarmasare** batzuenak...
 —A zer gauza! Nire garaian ez genian erretrato beharrik **armiarmasareak**, **ihintzez blai dotore asko**, goizetan eskolarakoan, mordoskaka ikusteko; os-tiko batez puskatzen genizkian askotan.

AGURO.—Azkar, arin, bixkor.
ERNEGARAZI.—Haserrerazi, amorrazazi. *Ha-cer que se enfada.*
ZARBA.—Follaje.
HARI.—Hilo.
JOSI.—Coser.
ARMIARMA.—Amarauna. Araña.
ZIHARDUEN.—Ari zen.
KOKATU.—Lekutu, jarri.

ZEHARKAKO.—Trabaskakoa.
UZTARTU.—Lotu, elkartu, bat egin.
MIRESPENA ZERIOLA.—Harridura ageri zuela. *Mostrando su admiración.*
AURRENA.—Lehenik, lehendabizi.
SASTRAKA.—Sasia, sasartea. Zarza.
JATENA.—Janaria, jatekoa, elikagaia.
MATXINADA.—Iraultza. Revuelta.
BAZTER.—Lekua, tokia.

KARGU EGON.—Jakinaren gainean egon, jakin. *Estar al tanto.*
BERRITSU.—Hitzontzia, hitzjariora.
AHOZABAL.—Boquiabierto.
HILETSU.—Hile+tsu. Peludo. —TSU atziz-kiak oparotasuna edo ugaritasuna adie-razten du. *Esate baterako: indartsu, osa-suntsu, garrantzitsu...*

- Aaale! Nik esan nahi nizuna... Gainera, ez da esaten "errettratoa"; argazkia esaten da, aitona, ale!
- Daale! Armiamari begira denbora galtzen bai, asko ikasiko duzue horretan; "argazkiak" direlakoak eta gainerakoak bai ugari, baina, **dotrina**? Zenbat erakutsi ditek dotrinatik?
- Baino, aitona, bakoitza bere garaian. Natur zientzietan ez da dotrinarik sartu behar.
- Ezta dotrinan natur zientziarik ere.
- Ba, elizan, koru-aldean eta sakristian bertan dau-den armiamak sartu dira noizbait... Baina, nik esan nahi nizun, argazki batzutan ikusi genuela nola sarea egiten ari zen armiarma bati ardo-**tantantxo** baten pixkatxo bat sartu zioten barrura...
- Horixe bai polita! Eta? Nola edanerazi zioten, porroi batetik edo **lasto**-puntta batetik?...
- Baina, demontres!... Aitona! Bukatzen uzten ez badidazu, amonak esaten dizuna **botako** dizut gero!...
- Ez hazi haserretu, txikito, biok lagunak gaituk eta. Zer egin zian, bada, zer egin zian, armiarma **moxkort**i hark?
- Zer egingo zuen ba? Sarea gaizki **eho**. Batean alde batera okertzen zitzaion eta bestean bestera... Sarea txulo okerrekin eta hari guztiak alde batera luzatuak eta **motroilotuak** atera zitzaizkiola... Horixe ageri zen argazkietan. Hori esan nahi nizun eta kosta zaizu dena esaten uztea. Ez al zen interesgarria?
- Bale, bale. Bai, bai, gustatu zaidak. Baina, orain, hik jarrai ezak natur zientziekin bake-bakean, eta ekarri han harrigainean utzierazi didaken periodikoa.

IPUINA

- Egunerokoa, aitona. Egunerokoa esanez eskatzen ez badidazu, ez dizut ekarriko da...
- Hau iloba **argia**, e! Nire Krixpin hau bai dela **zorrotza**! Nahi dukana deituko zioat, motel. Egunerokoa! Ekarri salto batean egunerokoa, txintxo horrek.

Esertzen da aitona zubiondoko **karel** gainean. Krixpin-ek eskuratu dion bezain aguro zabalitzen du egunerokoa, Algeriako berrien bila.

- Hire maisu erretratista horri esaiok, hurrengo batean, **sasoitarte** bat, orduoroko bat edo eguntarte bat, ez al den "periodoa"? Dorreko ordulariak jotzen duen kanpaia ez al den toke periodikoa? Berak bazkalondoero piztutzen duen purua, ez al den puru-erretze periodikoa? Eta hilero, hire eskolak direla-ta, **gurera** bidaltzen duen txartela, ez al den kobrantza periodikoa? Esplikatzeko zuei ondo hori dena!

Krixpin, harritzekoa bazen ere, isilik gelditu zen. Oraingoan **bere kasa** pentsatzen zebilen: "Amonak, bai, arrazola dauka... egoskorrean gutxi **eramango** dio, baina bihotz onekoa eta leiala da nire aitona... Nire aitonak, mozkortuko balitz ere, eta armiamasarea egin behar balu, baietz zuzen egin...!"

PELLO ZABALA

IRAUN.—Perdurar.
 ATXUR.—Azada.
 JORRAI.—Jorratzeko erabiltzen den punta bikoitzeko aitzurra. Escadadera.
 NOIZBAIT.—Egunen batean, halako batean.
 TEMA.—Eztabaida, disputa.
 ARMIARMASARE.—Teia de araña.
 IHINTZ.—Rocío.
 BLAI.—Bustita.
 147-HABE

DOTORE ASKO.—Qso dotore.
 DOTRINA.—Katekesia.
 TANTANTXO.—Tantotxo. Gotita.
 LASTO.—Ahotza. Paja.
 BOTA.—Jaurtiki, esan.
 MOXKORTI.—Moxkor+ti. Borrachito. —Ti atzizkiak maiztasuna edo joera adierazten du. Esate baterako: bakarti, basati, beldurti, gezurti...
 EHO.—Tejer.

MOTROILOTU.—Nahaspildu.
 ARGÍ.—Ernea. Listo.
 ZORROTZ.—Agudo.
 KAREL.—Petril.
 SASOITARTE.—Denboratarte.
 GURERA.—Gure etxera.
 BERE KASA.—Bere kontura. Era berean: nere kasa, gure kasa, zure kasa...
 ERAMAN.—Irabazi, aurea hartu.

IMANOL URBIETA:

"HAURTZAROA GEHIEGI IZ

③ Geure artean, Imanol Urbietta dugu haurrentzako musika-konposatzailerik ospetsuena. Ikastolen zerbitzurako egin du lan batez ere. Gogoan izango duzue seguraski "Txalo Pin Txalo" metodoa. Haurren munduan murgiltzeko, ederki astindu behar izan ditu bere umetako gogorapenak, berak jasandako oker berberak haiekin ez egiteko. Oroitzapen horien lekuko izan gara.

Rekete jantzian izeba Pepitarekin, etxeakoak karlista amorratuak bait ziren. Eskuinetik hasita, hirugarrena naiz.

Neure guraso eta anai-arrebeekin, bost bat urte nituela.

"Zarautzen jaioa naiz, 1934.ean, Errepublika-garaietan. Etxean jaioa naiz, herriko plazan. Erditzeaz ez naiz asko gogoratzen, batere ez esango nizuke, amak ez didalako ezer kontatu. Erditzeaz ez, baina oinez eta korrika noiz hasiko zain egon zirela aditua dut. Amak beste seme-alabak —guztira hamar izan ditu— baino lehenago hasi nintzela esaten du. Besteak tipi-tapa hasi ziren bezala, ni korrika hasi omen nintzen. Eta esaten du oraindik ere martxa berdinean jarraitzen dudala berrogeitamalau urterekin".

Kaletarra izan arren, baserrian ditu sustraiak. Amona baserritik jaitsiberria zen, eta haren ondora biltzen ziren sendiko baserritarrak azokara eta joaten zirenean: "Halek etorri ahala, hantxe biltzen ginen ipuinak entzuteko, belarriak erne-erne eta baita bihotza ere: sorginak, lamiak...; hantxe egoten nintzen 'Manolito ohera!' entzun arte. Ondo gogoan daukat hurrengo egunean

KONPOSATZAILE.—Konposatu)+tzaile.
Compositor. —TZAILE atzizkia egilea
adierazteko erabiltzen da. Esate batera-
ko: erretzaile, konpontzaile, saltzaile...
OSPETSU.—Famatua.

MURGILDU.—Sartu, barneratu.
ASTINDU.—Sacudir.
JASAN.—Nozitu, pairatu.
OKER.—Hutsegitea, hutsa.
LEKUKO.—Testigua.

ERDITU.—Haurra egin. Parir.
SUSTRAL.—Zaina, zuztarrak, erroa.
SENDI.—Familia.
ETORRI AHALA.—Etorri ahalean. A medida
que venían.

N EGINBEHAR AN DITUT"

—Santa Klarako **akolito** nintzen— goizeko sei t'erdietan, dena ilunpetan, hara joaten nintzela **otsoak**, sorginak eta denak atzetik nituela. Barruan nituen guzti haiek. Elizako **aldareraino** ailegatu arte ez nintzen ezertarako gelditzen, ez horixe!"

Mezatan kanpaiaz musika jotzen

Musikarako joera **aparta** zuen eta mezatan ere ezin egon zen beharrekoa besterik gabe eginez. **Sagarakoan zintzarria** jo behar zuen. Igandeetan zintzarri berezi bat uzten zioten, eta zer egingo eta himno nazionala jotzen zuen, inor konturatu gabe, musika-tresna horrek ez bait du tonurik. Ez omen zekien zer esanahi zuen musika

Jaiotzen lehiaketan txapeldun atera ginenekoa. Egurrezko musika-tresna daukan txikiena naiz.

Hamaika urterekin Elkanoko festetan txistua jotzen.

hark. Gerraondoko giro hartan, zer ikasiko zuen, bada, ume **mukizu** batek?

"Besteak baino bihurriagoa nintzen. Inguru zabal baten **premia** nuen. Baina beste zera bat ere banuen, **erraz asko jartzen** nintzela neure ingurura. Esan dudanez, plazan bizi nintzen, eta plaza herriko gazteen biltoki zen. Eskolak bukatzen zirenean eta tailerrak ixten zirenean, 14-15 urteko gazteak hantxe biltzen ziren. Hango jolasak! Hango mugimendua! Nik hura bizi nuen. Nire lau-bost urteko lagunak ilunarekin batera joango ziren etxera. Ni, berriz, ez. Plazan bertan egoten nintzen dena ikusiz, etxeakoak 'Manolito!' **deiadarka** hasi arte. **Heldu**en munduan bizi nintzen. Pentsa bost-sei-zazpi urteko ume batentzat hamabosteko batekin ibiltzea zer den".

"Aiton-amonak, gurasoak, osabak... elkarrekin bizi ginen denak. Etxean ez zuten aita-amek agintzen, aiton-amonak baizik. Aita kanpotik etorria zen, eta ama oso gazterik ezkondua. Amona zen nire ama, eta amak **arreba zaharrarena** egin zuen amona hil arte. Zerbait bizi

AKOLITO.—Meza emaitzaren laguntzailea.
OTSO.—Lobo.
ALDARE.—Altar.
APARTA.—Berezia, nabarmena.
SAGARAKOAN.—Momento de la Consagración.

ZINTZARRI.—Campanilla.
MUKIZU.—Mocoso.
BIHURRI.—Egonezina, Travieso.
PREMIA.—Beharra.
ERRAZ ASKO.—Oso erraz.

JARRI.—Qhutu, maldatu.
DEIADARKA.—Oihuka, garraisaika.
HELDU.—Adulto.
ARREBA ZAHARRARENA EGIN.—Arreba zaharrenari dagokion egitekoa bete.

Aita, ama eta neure anai-arrebekin. Tristeena naiz ni, goian ezkerrean dagoena.

banuen orduan, zerbait hori beldurra zen. Beti huts egi-
ten nuen. Ez nintzen ume erraza, ez bait nuen **esanda-**
koa betetzen. Konturatzen nintzen lege gehiegi nituela,
agintari gehiegi. Hala ere, ez nengoen lasai neure **joka-**
bidearekin. Apaizarengana **aitortzera** joan eta zera esa-
ten zidan: '**Gezurra zirudik** hainbeste fraile eta moja
eduki etxean eta hi halakoa izateak'. Bi anaia zahar-
renak fraile dira, arreba eta izeba bat moja eta osaba bat
Arantzazuko fraile''.

Zarauzko bandan

Gerra Zibilaren ondorioz, Zarauzko banda deseginda
zegoen. Zuzendariak eta zenbait musikarik **atzerri**ra jo
behar izan zuten, haien tokia bete behar. Zuzendari
berria musikari bila hasi zen, baita musika-eskola sortu
ere. Honelaxe sartu zen Imanol musika-munduan: ''Sei
urte nituen. Aurrena, solfeo ikasten hasi nintzen. Halako
batean, **turuta** eman zidaten. Baina nik hura jotzeko in-
darririk ez. Ahaleginak egin bai, eta **zalaparta** sortu ere
bai. Laster konturatu ziren turuta ez zela ume baten
neurriko tresna, eta klarinete txiki bat eman zidaten. Ha-
rekin bai moldatzen nintzela. Zazpi-zortzi urterekin pro-
zesio batean egin nuen lehen plazaratzea''.

Etxekoak eliz giroko elkarte kultural bateko zainda-
riak **izaki**, pianoa etxean bertan zegoen: ''Pablo Soroza-
bal eta bandan jotzen genituen klasikoak **buruz** nekiz-
kien. **Nola edo hala** asmatzen nuen haiek pianoz jotzen.
Aitonak entzun zuen eta, pianoa etxekoa ez bazen ere,
niri piano-ikasketak ematea erabaki zuen. Uda osoan,
hiru bat hilabetez aritu nintzen Narvaiza jaunarekin pia-
no ikasten. Gogoan dut beti esaten zidala: 'Esku ho-
riek!'. Beste gauzarik ez nuen entzuten. Pilotan arituta,
eskuak garbitzeko ere denborarik ez nuen. Nola edo
hala eskuak **txistuz** garbitu eta korrika, izerditan, joaten
nintzen piano-saiora''.

''Uda bukatuta, maisu hura joan zen, eta Maria Bar-
bara zarautzarrarekin hasi nintzen. Etxekoak hasi ginen
lehenengoz hari hilerokoa ordaintzen. Zortzi urte nituen
eta, ordurako, nahikoa **betebehar** nituen, gehiegi haur
batentzat''.

Jolaserako astirik ez

Kexu da Imanol, bere **hautzaro**an ez bait zuen ia jo-
laserako **astirik** izan. Gaur egungo exekutiboen antzera,
goizetik gauera eginbeharrak betetzen saiatzen zen:
goizeko zazpitan meza-lagundu; zortzi t'erdietan Maria

ESANDAKOA BETE.—Obeditu.
JOKABIDE.—Jokaera, portaera.
AITORTU.—Kofesatu.
GEZURRA ZIRUDIK.—Parece mentira.
ATZERRI.—Erbestea, Exilio.

TURUTA.—Trompeta.
ZALAPARTA.—Zarata, burrunda.
IZAKI.—Bait ziren.
BURUZ.—De memoria.
NOLA EDO HALA.—Nolabait. De alguna
manera.

TXISTU.—Saliva.
BETEBEHAR.—Egitekoa, lana.
HAURTZARO.—Haurtza+aro. Infancia. Era
berean: zahartzaro, gaztaro, helduaro...
ASTI.—Denbora, beta.

Zarauzko bandako gazteena nintzen.

Barbararekin piano ikasi; bederatzietan, presaka gosalduta, eskolara; eskola bukatu bezain laster, bazkaltzera; ondoren, etxeok lo-kuluxka egiten zuten bitartean piano-saioa: "Beste haurrak jolasean ari zirenean, nik jolasik ez. Hasi naiz, ba, **iruzur egiten**. Pianoa goxo-goxo jotzen nuen. Lotan jartzen nituen denak, neure ustetan. **Zurrunkak** aditzen nituen. Baina **alde egiteko**, atera ireki orduko: 'Manolito!' Eta Manolito harrituta. Zer gertatu da, lo utzi ditut denak eta? Zera, haiek lo egiten zuten nire pianoa eta klarinetea entzuten ohitu zirelako. Isildutakoan, bapatean esnatzen ziren. Inoiz lortzen nuen ihes egitea. Baina, halakoetan, osaba Eusebiok bizikletan azaldu behar, **arkume** beltza etxera eramateko aginduarekin. Ni korrika herrian **barrena**, hura atzetik nuela. A ze lotsa! Beste askotan, ama izaten nuen atzetik".

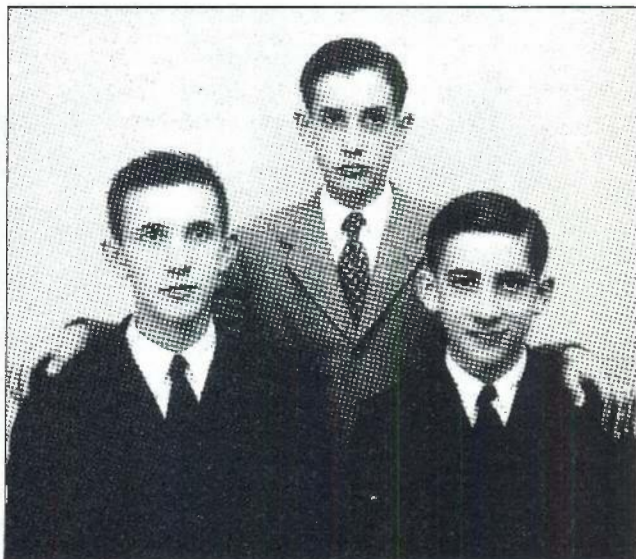
Imanolek ez du eguna bukatu oraindik. Arratsaldean eskolara joan beharko du, beste ume guztiek bezala. Eskola butatutakoan, berriz, osabaren aginduak bete behar. Juventud Antonianako idazkari zen osaba. Baina hileroko erreziiboak kobratzea eta mandatuak egiteko **ardura** Imanolen bizkar zegoen. Txanponak poltsikoan izaten ohituta ez zegoen umearentzat **dirutza** handiegia zen hilerok biltzen zuen hura: "Etxekoek ez zuten inoiz pentsatu irakurtzeko benetako **grina** nuenik, ipuinak eta komikiak irakurtzeko gogorik. Baina, irakurtzeko gaia behar nuen. 'El guerrero del antifaz' eta erosteko zer egin behar nuen? Ba, horixe. Neure lanaren truke izkurtuko soldadatxo bat jaso. Hori niretzat eta gure etxe-koentzat lapurreta zen. Horrela sartu nintzen lapurreta-munduan, baina neure burua jantzi nahi nuelako. Ez zen **pikardietarako**".

Eguna borobiltzeko klarineteko saioa falta zuen, arratsaldeko sei terdietan. Poz-pozik joaten bazen ere, ezin uka **egitarau** estuegia zuenik. Barru-barrutik ateratzen zaio: "Haurtzaroa izan badut, beti lapurretan izan da, jolasarako eskubidea eta erreibindikatu, baina beti zigortuta".

Imanolek ez digu **malkorik** isuri arazi nahi. Ez horixe. Badu oroitzapen hoberik: "Niretzat eskola oso atsegina izan da; erraza egin zait. Askotan esan dut, ni bihurria

izanik, tonto izan banintz, honez gero desagertua nengoela. Jaungoikoari eskerrak! Dena ez zen zoritxarra izan. Gutxienez, eman zidan halako argitasun bat eskola erraza eta atsegina egiteko eta nota onak ateratzeko. Badakit etxeokak beti harro egon direla nirekin".

Txistua jotzen ere berehala ikasiko du. Baita pianoz dantzarako musika jotzen ere. Adoleszentaroko aurreneko urteetan pianoa zuen bere maitasunezko **mezuak** zabaltzeko bidea. Zenbat "Danubio Azul" jo ote ditu neskakilen bihotzera **hurbiltzeko**? Izan ere, musika komunikabidez hartu du beti. Horregatik uko egin zion hemezortzi urterekin birtuosoen bizimodu estuari: "Musikak gehiegi eskatzen dit, pentsatu nuen, eta ez daukat kontzertujole izateko gogorik. Ordu guztiak eman behar zaizkio pianoari, eta nik pintura, literatura eta emakumeak ere maite ditut. Horregatik, ezetz erabaki nuen".

Adoleszentaroen neure anaia zaharrekin.

IRUZUR EGIN.—Tranpa egin. Engañar.
ZURRUNKAK.—Ronquido.
ALDE EGIN.—Ihes egin, hanka egin.
ARKUME.—Bildotsa. Cordero.
BARRENA.—Zehar.

ARDURA.—Carga, responsabilidad.
DIRUTZA.—Diru-mordoa.
GRINA.—Afizioa, zaletasuna.
PIKARDIETARAKO.—Kaltea egiteko, okerrera.
EGITARAU.—Programa.
MALKO.—Lágrima.

MEZU.—Mensaje.
HURBILDU.—Hurreratu, alderatu. Kontrakoa: aldentu, urrundu.

JOLASEAN

BA AL DAKIZU NOR DEN?

Joko honetan zenbait pertsonaiaren argazki-zatiak aurkeztuko dizkizuegu. Idatziz pertsonaia horien **ezaugarri** batzuk adieraziko dizkizuegu. Ea oraingoari **antzematen** diozuen.

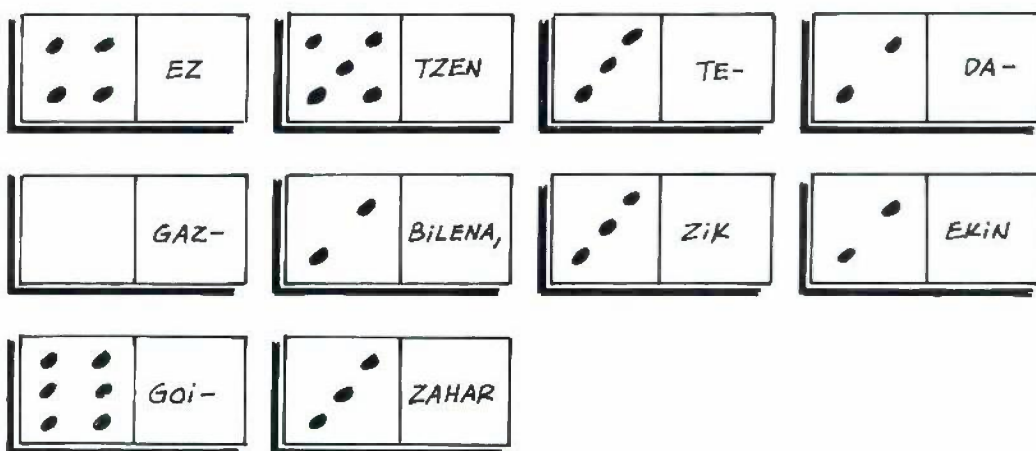
—Aktorea.

—Gehienetan bakarka aritzen da jendaurrean.

ESAERA ZAHARREN DOMINOA

Dominoko fitxa bitxi hauek behar bezala lotuz gero, esaera zahar bat osatuko duzu. Fitxak ezkerreko aldean bi puntu baditu, bi letrako beste fitxa batekin **josi** beharko duzu.

EZAUGARRI.—Berezitasuna, adierazgarria.

ANTZEMAN.—Asmatu, igerri.

JOSI.—Lotu, elkartu.

ALDAMEN.—Alboa, ondoa.

SUTONDOAN.—Al lado del fuego.

EZKONDU.—Esposatu.

KOPURU.—Zenbatekoa, kantitatea.

BERRITSU.—Hitzjariora, hitzontzia.

BERTSOTAN

Aurreko alekoari jarraiki, hona hemen Basarriren "(H)ain maite dedan aiton batekin" izeneko sei bertsoetan bostgarrena, baina oinak aldamenean dituela, lekuz kanpo eta nahasian. Ea asmatzen duzun ba-koitza bere lekuan jartzen.

Nobelak ondo irakurrita gauez

zinetara

guraso za(ha)rrak negar eginez

sutondoan

beren (h)izkuntza bajutzat bota

(e)ta beste bat

noizbait **ezkondu** (e)ta (h)asitakoan

etxeke lanak

sua nolatan pizten dan ere

askok ez dute

(h)itzegiten

itxogiten

egiten

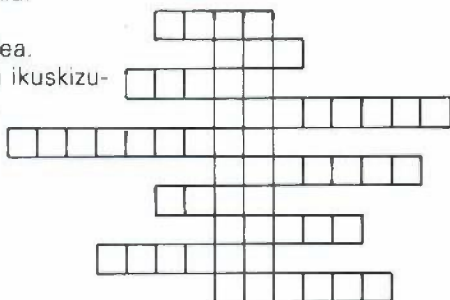
jakiten

irten

HITZ-DORREA

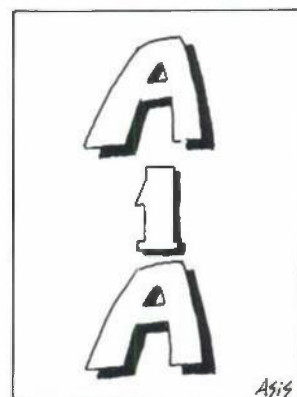
Gurutzegramaren antzeko jokoa da hau, baina badu harekiko alderik. Zutikako hitzik ez duzu aurkituko hemen. Dena den, goitik behera edo behetik gora irakurritz gero, letra berbera aurkituko duzu beti.

1. Lau zenbakiko kopururik txikiena.
2. Bostgarren zenbakia.
3. **Berritsua** ez.
4. Lau lagunekoa taldea.
5. Hortxe saltzen dira ikuskizunetarako sarrerak.
6. Maitasun-hitza.
7. Aurkitu nahian.
8. Lakarra.
9. Izugarria.
10. Azala.

JEROGLIFIKOA

Meza ematen du.

SOLUZIOAK

Aurreko alean azaldutako jokoen soluzioak:

- BA AL DAKIZU NOR DEN?: Hasier Etxeberria.
- ESAERA ZAHARRAREN BILA:

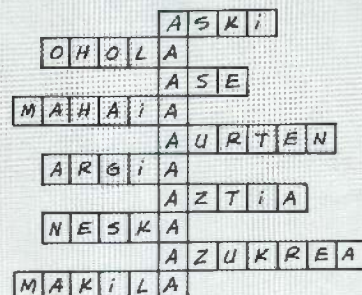

BERTSOTAN:

Gaur ile beltza baldin badute bi(h)ar (h)oria buruan ezpainak eta azkazal gainak piper (h)autsaren moduan usai gozorik entzungo dezu pasatuz beren onduan

gazteek pentsa be(h)ar luteke garaia datorren orduan (h)orrelako bat lagun (h)artuta zer etorkizun dagan.

HITZ-DORREA:

JEROGLIFIKOA: Erretaula

OHARRA: Hurrengo alean emango ditugu ale honetako jokoen soluzioak.

EGUN TXARRA

② Jotakie taldekoak azpeitiarrak dira. Elortxa, Luka, Maolo eta Pello. Azpeitiar hauek nahikoa ezagunak dira Euskal Herrian. Eta, zuk, ba al duzu beraien berri?

Bakarrik kale ilun batean,
eskuak poltsikoetan,
galdua toki ezagunean,
baina nora, nora joan?

Esango nuke zerbait,
baina zer esan?

Mintzatzea ere
zaila zait.

Taberna bate(a)n sartzen naiz,
abestia ari da lalalai,
ezagunen artean nago,
baina **ezezaguna** naiz.
Ez galdetu hori,
badakizu erantzuna.
Egun txarra daukat
Azpeitian.
Bakarrik kale...
...zait
Eztarri txarra daukat,
egun txarra.

ESANGO NUKE.—*Ya diria.*
MINTZATU.—*Hitz egin.*
EZEZAGUN.—*Arratza. Desconocido.*

BARAZKI-TORTILA

② Osagaiak: zortzi arrautz, lau patata, barazkiak aukeran (piper gorri eta berdea, kalabazina, tipula edo baratzuria...), oliba-olioa eta gatza.

Patatak zuritu eta, zati fin-finetan ebakita, oliotan egosi bigundu arte. Beste zartagin batean barazki xehe-tuak jarri oliotan eta su apalean eduki. Nahi izanez gero, bi baratzuri-ale erantsi, txiki-txiki eginda. Gero, zartagin sakon batean patata eta barazkiak nahastu eta, bukatze-ko, arrautzak eta gatza bota.

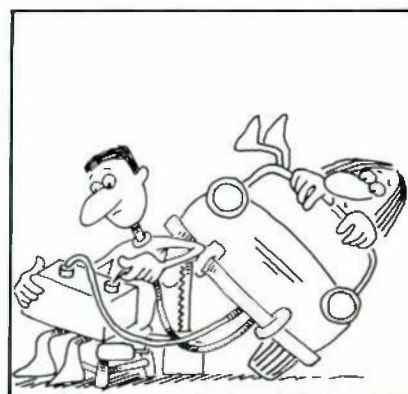
URDAIAZPIKO LEHORTUA BERPIZTEN

② Urdaiazpiko-zerrak, paper aprobean bilduta edo ontzi egokian ez badaude, berehala lehortzen dira hozkailuan. Baina ez daukazu zakarretara bota beharrik. Ordu-laurdenez esnetan edukita, lehen-go samurtasuna hartuko dute berri.

Urdaiazpiko gaziegia saldu badi-zute ere, esnea duzu konpontzailerik hoberena. Esnetan ordu erdiz eduki eta kitto. Baina, kontuz! Luzaroan uzten baduzu, gehiegi motelduko da eta. Oso urdaiazpiko ona baldin bada, Jabugokoa edo, ez horrelakorik egin. Bizi samarra jatea hobe, esnetan zapore piska bat galduko du eta.

BATERIA HUTSA, LEHERTZEKO ZORIAN

② Neguan, tentu handiz ibili behar da kotxeke bateriarekin, batez ere paraje hotzetan. Indar handirik ez badu, goizalde hotz-hotzetan ez zaizu autoa berehala martxan jarriko. Hotzak moteldu egiten du bateria. Saiatuaren saiatuz, erabat hustutzen baduzu, akabo. Ura errazago izoztu eta bateria lehertzeko arriskuan utziko duzu.

Adituek lau urtez behin edo berria jartzea gomendatzen dute. Horretarako nahikoa diru ez baduzu, eraman behintzat tailerrera begiratzera. Negu-partean, erabat beteta ez badago, bete.

OSAGAI.—Ingrediente.
BARAZKI.—Verdura.
AUKERAN.—A elegir.
TIPULA.—Cebolla.
BARATXURI.—Berakatz. Ajo.
ZURITU.—Azala kendu. Pelar.
EGOSI.—Cocer.
ZARTAGIN.—Paella. Sartén.
XEHEHU.—Desmenuzado.
APAL.—Molera. Lento.

SAKON.—Hondo.
URDAIAZPIKO-ZERRA.—Loncha de jamón.
APROPOS.—Egokia.
HOZKAILU.—Frigorífico.
ZAKARRETARA BOTA.—Echar a la basura.
GAZI.—Salado.
HOBEREN.—Onena.
ETA KITTO.—Y en paz.
MOTELDU.—Bizitasuna galdu, ahuldu.

TENTU.—Kontua, arreta.
SAIATUAREN SAIATUZ.—A base de esfuerzo.
ERABAT.—Zeharo, guztiz.
HUSTU.—Gastar, vaciar.
IZOZTU.—Jelatu. Helar.
LEHERTU.—Reventar.
ADITU.—Jakituna. Experto.
GOMENDATU.—Aholkatu. Recomendar.
BEHINTZAT.—Gutxienez, behinik behin.

KOMIKIA

GIBEL.—Higado.

ZER ARRAIO!.—¿Qué coño!

BABALORE.—Tentela, ergela. (Irain-hitza).

TRANPOSO ALENA.—Tramposo más que tramposo.

HEBAINDU.—Jipoia. Paliza.

ALUA!—¡Cabrón! ¡Majadero!
TO.—Toma.

Juan Luis -AMAIÁ-

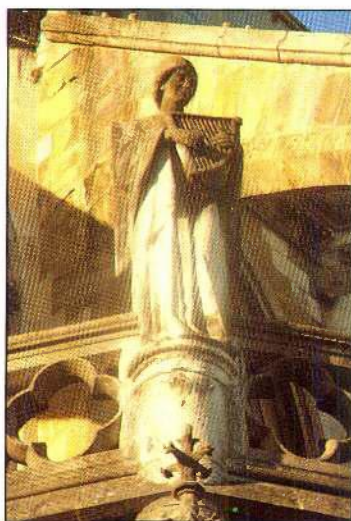
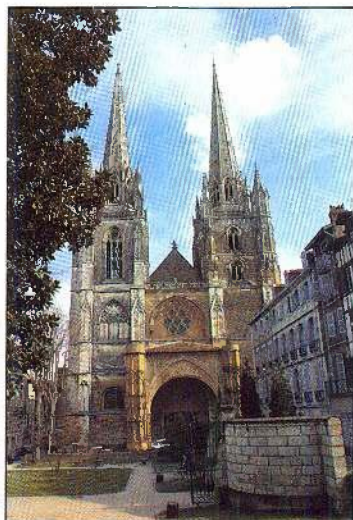
TRABES.—Apostua.

SOS.—Txanpona, dirua.

ZORO.—Eroa, ergela, baboa.

BAIONAKO KATEDRALEA

Argazkiak: XIPRI ARBELBIDE

② Baionako lehen katedralea, erromanikoa zen. Erromatarren tenplo baten tokian eraiki omen zuten. 1258an sute handi batek erre zuen Baionaren erdigunea, eta katedrala.

XIII mendean hasi ziren, beraz, oraingo katedrala eraikitzen. "Champagne" aldeko gotiko moduan —80 metro luze, 35 zabal eta 26,5 gora.

XVI mendean baizik ez zuten bukatu. Dorreak (80 m) joan den mendekoak dira.

Duela 200 urte, Frantziako Iraultza izan zenean, estatua gehienak hautsi egin zituzten. Teilatu aldean zirenak eta sankristiako atekoak baizik ez dira gelditzen; azken juizioa alde batetik, apezpiku bat eta errege bat damnatuetan? Beste aldetik, Maria Jesusekin, honen inguruko eskulturetan, txistularia. Predikua-aulkia, Kanariasetako sagarrondoak egin zuten 1760an.

Kalostra XIV mendekoa da. Hilobiak daude lurrian eta hormetan.

XIPRI ARBELBIDE

ERAIKI.—Egin, altxatu. Construir.
SUTE.—Incendio.
IRAULTZA.—Revolución.
SANKRISTIA.—Sacristía.
APEZPIKU.—Gotzai. Obispo.
DAMNATU.—Condenado.

SAGARRONDO.—Sagar+ondo. Manzano. Era berean: pikondo, intxaurrondo, gaztainondo...
KALOISTRA.—Claustro.
HILOBI.—Sepultura.

